

Tisdagen den 5 december

Kl. 15.00

§ 1 Justerades protokollet för den 27 november.

*Om ett svenskt
stöd för det iranska
folket***§ 2 Om ett svenskt stöd för det iranska folket**

Utrikesministern HANS BLIX erhöll ordet för att besvara *Bertil Måbrinks* (vpk) den 8 november anmälda fråga, 1978/79:104, och anförde:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig vilka initiativ regeringen avser att ta till stöd för det iranska folkets kamp för demokratiska fri- och rättigheter.

Förhållandena i Iran har under det senaste året tilldragit sig stor internationell uppmärksamhet. Spänningarna i det iranska samhället har lett till utbredda oroligheter, omfattande skadegörelse och våldsingripanden i stora delar av landet. Särskilt sammandrabbningarna i Teheran och andra större städer, där människor skjutits till döds, har upprört den svenska liksom den internationella opinionen. Den militärregering som nyligen tillträtt har skärpt undantagstillståndet, politiker och journalister har arresterats och massmedia har berövats sina arbetsmöjligheter.

Den rörelse som kommit i gång i det iranska samhället är ett resultat av att det iranska folket på bred front gett uttryck åt sin önskan om förändringar. Detta har på många håll väckt förhoppningar om ett friare samhälle. Det iranska folkets krav på demokrati har vårt självklara stöd. De löften som getts om fria val måste infrias. Övergrepp och brutalitet mot människor måste upphöra. De medborgerliga fri- och rättigheterna måste respekteras. Den senaste tidens händelser får inte av de styrande tas till förevändning att bryta en utveckling mot ett friare samhällssystem. Vi får emellertid ej heller bortse från att kraven på politiska och sociala förändringar kommer från vitt skilda grupperingar, varav vissa har värderingar som skiljer sig väsentligt från de demokratiska värderingar som är allmänt omfattade i Sverige. Det är angeläget att den utveckling som nu kommit i gång inte tar en vändning som leder till nya former av ofrihet och sociala orättvisor.

Kampen för ett bättre samhälle i Iran kan bara föras av det iranska folket självt. Det är en uppgift som ingen annan kan överta. Vad vi i dagens läge kan göra är att ge vår mening till känna.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Jag är i stort sett nöjd med svaret, och det var verkligen på tiden att man fick ett klart besked om var regeringen står i denna fråga. Jag hade frågan uppe under den borgerliga trepartiregeringens tid i våras, men då kunde jag inte få

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ett svenskt
stöd för det iranska
folket*

något som helst svar. Därför kan jag kosta på mig att säga att detta svar är konkret.

Jag tycker ändå att det finns några pekpinningar i svaret. Jag är överens med utrikesministern i fråga om det sista stycket, nämligen att det naturligtvis är det iranska folket självt som skall avgöra kampen och förändringarna i Iran. Men före det sägs att det finns grupperingar som kanske inte har samma demokratiska sinnelag som vi har i vårt land och att det kan vara fara för att man glider in i en annan ofrihet. Men är man ändå inte, trots de skilda grupperingarna, överens om en sak – att få bort den brutala militärdiktaturen i Iran? Detta har man enat sig om.

Hela kampen i Iran handlar om att få bort diktaturen för att kunna åstadkomma allmänna, fria val och för att återinföra de demokratiska fri- och rättigheterna. Utrikesministern tror väl inte att de som sitter vid makten i dag skulle åstadkomma det? Hela den samlade opinionen, som omfattar en stor del av det iranska folket, säger att en förutsättning för att kunna återinföra demokratiska fri- och rättigheter, allmänna fria val osv. är att man får bort militärdiktaturen. Jag hoppas att också utrikesministern och jag är överens om det.

Jag vill sluta med att ställa ett par frågor.

Tänker utrikesministern ytterligare föra fram till de iranska myndigheterna hur Sverige ser på de våldsdåd som regimen i Iran nu bedriver?

Tänker Sverige agera i FN i denna fråga? Jag känner inte till om Sverige redan har gjort det, men i så fall vill jag fråga om Sverige avser att ytterligare en gång ta upp frågan för att skapa en internationell opinion. Jag tror nämligen att detta skulle vara ytterst värdefullt för det iranska folket. En internationell opinion och ett tryck från den svenska regeringens sida skulle utan tvivel underlätta det iranska folkets kamp för att få bort militärdiktaturen.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar på Bertil Måbrinks fråga är det självfallet regeringens önskan att demokratin skall återupprättas i Iran och att mänskliga rättigheter skall komma att respekteras där. Till detta fogade jag en förhoppning om att den utveckling som kommit i gång inte skall ta en vändning i en annan riktning, och jag pekade därvid på att den starka opinion som gör sig gällande mot den nu sittande regimen består av skilda grupper som enas i sin opinion. Dit hör de kommunistiska grupperna som står för ett totalitärt samhälle och ett system som säkerligen är främmande för våra demokratiska värderingar. Dit hör också den nationella fronten som förenar en rad olika grupper med ganska diffusa målsättningar och som stöds av religiösa grupper, av vilka åtminstone viktiga delar också står för en politik som ingalunda överensstämmer med våra värderingar.

Det är en sak att störta en regim, men man måste också, herr Måbrink, fråga sig vad som kommer efter denna regim – det är inte alldeles likgiltigt. En del av de religiösa grupperna står för könssegregering i skolor. De vill ha ett stopp för landreform och kvinnors emancipation, och de kräver ett legislativt veto

för religiöst ledarskap. Detta är värderingar som är oss mycket främmande.

Men herr Måbrink och jag är som sagt eniga i så måtto att vi hoppas att utvecklingen i Iran skall leda till ett demokratiskt samhälle där mänskliga rättigheter fullt ut respekteras.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tillbakavisar utrikesministerns påstående att det kommunistiska partiet i Iran skulle stå för något totalitärt system. Det är inte alls på det sättet. Vad det kommunistiska partiet i Iran såväl som i Spanien och i andra tidigare diktaturländer slåss för är bevarandet av demokratin och en utveckling av den. Detta är en orättvis beskyllning, för det är inte på det sättet, och utrikesministerns påstående är därför ett skamgrepp. Det finns mycket klara bevis för vad kommunisterna i diktaturländer slåss för liksom för vad de slåss för när de skakat av sig diktaturen. Jag kan ta kommunisterna i Spanien som ett exempel på det, och jag kan också nämna kommunisterna i Iran.

Jag ifrågasätter om de religiösa grupperna i Iran har den uppfattning som utrikesministern ville göra gällande när det gäller synen på kvinnan osv. Det är dessutom ett faktum att den nuvarande diktaturregimen har en oerhört reaktionär och brutal syn på kvinnans ställning. Utrikesministerns påstående när det gäller de religiösa gruppernas syn på kvinnan tror jag är ett resultat av att internationella massmedia försöker utpeka dessa grupper som oerhört reaktionära. Men det finns också intervjuer med de religiösa ledare som företräder de dominerande grupperna, och de tillbakavisar bestämt detta och menar att kvinnan skall ha jämlikhet och att hon skall ha samma ställning som mannen i det samhälle som man vill skapa i Iran efter diktaturen.

Utrikesministern **HANS BLIX**:

Herr talman! Det är bara på en punkt som jag vill replikera Bertil Måbrink och det gäller det kommunistiska systemet. För de flesta kommunister, jag vill inte säga alla, betyder ordet demokrati någonting annat än för oss andra. Jag skulle vilja fråga herr Måbrink, om han känner till någon stat som har infört ett kommunistiskt system och som har en demokrati i den mening som vi lägger i ordet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om de chilenska flyktingarnas situation

Utrikesministern **HANS BLIX** erhöll ordet för att besvara *Bertil Måbrinks* (vpk) den 16 november anmälda fråga, 1978/79:144, och anförde:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig vad jag ämnar göra för att bereda flera chilensare i Argentina möjlighet att finna en fristad i Sverige samt att i internationella sammanhang aktualisera frågan om chilenska flyktingars situation.

Nr 47

Tisdagen den
5 december 1978

*Om de chilenska
flyktingarnas situa-
tion*

Tisdagen den
5 december 1978

*Om de chilenska
flyktingarnas situa-
tion*

Politisk förföljelse förekommer i flera latinamerikanska länder. Många flyktingar har sökt sig till Argentina, där de emellertid lever under mycket svåra förhållanden. Detta gäller inte minst de många flyktingarna från Chile.

Sverige har under senare år tagit emot sammanlagt 7 500 flyktingar från olika länder i Latinamerika, däribland ca 4 400 chilensare. Detta mottagande av flyktingar sker inom gällande flyktingkvoter. Hittills har ca 560 chilensare mottagits från Argentina, varav ca 400 under de två senaste åren. Årets kvot har ännu inte fullt utnyttjats. Ytterligare ett antal flyktingar i Argentina, däribland chilensare, kommer därför att kunna beredas fristad i Sverige. Jag vill dock understryka att det finns stora behov av insatser för flyktingar även från andra länder än Chile och att det därför måste ske en noggrann avvägning vid utnyttjandet av flyktingkvoten.

Sverige lämnar dessutom humanitär bistånd till det stora antal flyktingar som finns kvar i Latinamerika. Innevarande budgetår ger vi 21 milj. kr. i form av bl. a. social, juridisk och medicinsk hjälp, som förmedlas av olika frivilligorganisationer.

Frågan om de mänskliga rättigheterna i Chile kommer även i år upp till behandling vid Förenta nationernas generalförsamling. Regeringen kommer där – liksom i andra internationella sammanhang – att fortsätta att verka för att respekten för de mänskliga fri- och rättigheterna återställs i Chile.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar även för det här svaret.

Jag vet ju att Sverige och den svenska regeringen gör mycket för flyktingar från Latinamerika och då främst för flyktingar från Chile.

Anledningen till att jag har tagit upp det här problemet är att tiotusentals chilensare tvingades fly undan militärjuntan efter militärkuppen 1973. Det känner vi alla till. Många hamnade i bl. a. Argentina, varifrån de sedan försöker åka vidare till ett tredje land.

Nu har många chilensare fastnat i Argentina. Vi vet att läget i Argentina har skärpts och att det dagligen förekommer kidnappningar. Inte minst de chilenska flyktingarna utsätts för detta. Dessutom är dessa mer eller mindre i avsaknad av arbete och människovärdiga bostäder. Trycket mot de chilenska flyktingarna i Argentina har också ökat under den senaste tiden, repressionen har blivit hårdare. Det gäller då speciellt för de chilenska flyktingar som befinner sig i Mendozaområdet.

Orsakerna till att man har skärpt detta tryck är två. Den första är gränskonflikterna mellan Chile och Argentina, den andra är det s. k. dekret 1483, som utfärdades i Argentina år 1976. I detta föreskrivs att för att en chilensk flykting skall få förnyat visum måste vederbörande redogöra för sina politiska aktiviteter i Chile. Detta dekret har militärjuntan i Argentina nu börjat tillämpa mycket systematiskt.

Med tanke på den osäkra situationen i Argentina för de chilenska flyktingarna vågar många av dessa inte redogöra för sin anknytning till folkfronten och för uppdrag som de hade under Allendetiden. Sådan vägran

*Om de chilenska
flyktingarnas situa-
tion*

kan å andra sidan medföra att de förpassas ur landet, och i regel hamnar de då återigen i Chile.

Det har blivit en desperat situation för många av dessa flyktingar, och det är därför nödvändigt att Sverige agerar något mera aktivt. Det tar mycket lång tid innan det lämnas något besked till de flyktingar som nu kommit från Mendoza till Buenos Aires. De upphåller sig där på hotell och försöker att genom den svenska ambassaden få inresevisum till Sverige. Det är speciellt en grupp på 21 personer som kommit från Mendoza och som är aktuell. Gruppen befinner sig sedan nästan en månad i Buenos Aires. Det är viktigt att Sverige ökar sin aktivitet, eftersom dessa personer såvitt jag förstår befinner sig i en oerhört pressad situation. De borde få komma i väg till Sverige – det finns fortfarande utrymme inom kvoten.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Jag är ense med herr Måbrink om att situationen för de chilenska flyktingarna i Argentina är svår. Jag tror mig dock kunna påstå att vi på svenskt håll för en oerhört liberal flyktingpolitik. Jag nämnde siffrorna över hur många chilenska flyktingar som vi har tagit emot i Sverige och som är välkomna i vårt land. Det finns också många chilenska flyktingar som har beviljats uppehållstillstånd i Argentina. Jag tror att herr Måbrink har rätt i att många inte vågar ange skälen till att de lämnade Chile. Vi prövar därför alla ansökningar om asyl i Sverige för sådana flyktingar.

Men självfallet måste alla sådana ansökningar – i dessa fall liksom i andra – bedömas individuellt, varje enskilt fall för sig, och man måste avgöra om tillräckliga skäl för flyktingskap föreligger enligt gällande svensk lag. Enbart det förhållandet att en person kommer från Chile ger inte automatiskt rätt till asyl i Sverige.

Vad gäller gruppen om 21 chilencare som begav sig från Mendoza och som vänt sig till den svenska ambassaden i Buenos Aires är, såvitt jag kunnat inhämta, så gott som alla inregistrerade flyktingar. Deras ansökningar undersöks dock givetvis i vanlig ordning, och en representant för den svenska ambassaden i Buenos Aires har i dagarna begivit sig till Mendoza för att på ort och ställe informera sig om flyktingarnas situation. Medlemmarna har fått möjlighet att ansöka om tillstånd att komma till Sverige, och deras ansökningar handläggs av invandrarverket i enlighet med gällande regler och praxis.

Det finns naturligtvis ändå inte någon anledning att behandla dessa flyktingar mer förmånligt än andra enbart av det skälet att de har etablerat kontakt med opinionsgrupper i Sverige. Det skulle innebära en orättvisa mot andra som söker asyl. Alla asylsökande måste behandlas på ett likvärdigt sätt och i enlighet med de svenska bestämmelserna.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag instämmer i det som senast sades. Jag menar inte att speciella grupper av flyktingar skall särbehandlas utan att alla skall behandlas lika. Kanske är utrikesministern bättre informerad än jag, men såvitt jag vet

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ett svenskt
initiativ till förmån
för den i Sovjet-
unionen dömda
svenske medbor-
garen Laimons
Niedre*

är det ett faktum att repressionen i Argentina har ökat den senaste tiden. Självfallet blir då vissa personer hårdare utsatta. Vi vet att det förekommer ett mycket intimt samarbete mellan säkerhetspoliserna i Argentina och i Chile.

Självfallet kan vissa människor då vara värre utsatta. Därför menar jag att man ändå måste titta särskilt noga på de fallen och försöka rädda vederbörande undan förföljelse. Det tror jag vi kan vara överens om.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om ett svenskt initiativ till förmån för den i Sovjetunionen dömda svenske medborgaren Laimons Niedre

Utrikesministern HANS BLIX erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Filip Fridolfssons* (m) och *Olle Wästbergs* i Stockholm (fp) den 8 november anmälda frågor, 1978/79:106 resp. 114, dels *Per-Olof Strindbergs* (m) den 9 november anmälda fråga, 1978/79:116, och anförde:

Herr talman! Filip Fridolfsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta med anledning av att den svenske medborgaren Laimons Niedre dömts till ett långt frihetsstraff i Sovjetunionen.

Olle Wästberg har frågat mig vilka åtgärder svenska myndigheter ämnar vidta med anledning av att den svenske medborgaren Laimons Niedre i Riga dömts till tio års straffarbete för påstått spioneri.

Per-Olof Strindberg har frågat mig om jag anser att det rättsliga förfarandet mot Laimons Niedre motsvarar de uttalanden som Sveriges generalkonsul i Leningrad gjort och, om så ej skulle vara fallet, vilka åtgärder som då kommer att vidtas från utrikesdepartementets sida.

Jag avser att besvara de tre frågorna i ett sammanhang.

Svenske medborgaren Laimons Niedre dömdes den 3 november 1978 av lettiska rådsrepublikens högsta domstol i Riga till tio års fängelse för spioneri. Han har nyligen förflyttats från fängelset i Riga. Ambassaden i Moskva har upprepade gånger hos utrikesministeriet i Moskva begärt att få veta var han nu befinner sig, men inget besked har ännu lämnats.

Domen mot Niedre kan inte överklagas i egentlig mening. Däremot finns det för den dömda möjlighet att göra en framställning som syftar till en överprövning av domens lagenlighet. Enligt vad vi erfarit skall Niedre ha inlämnat en sådan framställning till den lettiska högsta domstolen.

När det gäller rättegången mot Niedre är det inte möjligt för mig att fälla något omdöme. Rättegången hölls ju bakom stängda dörrar, och ingen svensk tjänsteman fick vara närvarande annat än vid avkunnandet av domen. Vi har inte fått del av domen och vi saknar också kännedom om vilken bevisning som åberopats mot Niedre. Jag vill emellertid framhålla att jag delar den känsla av bestörtning som kom till uttryck på många håll vid meddelandet om det långa fängelsestraffet.

Ambassaden i Moskva har hos sovjetiska utrikesministeriet upprepade

gångerna begärt att snarast få del av domen i skriftlig form. Vi har inte fått något definitivt svar. Av vad som meddelats av ambassaden under hand har vi förstått att de sovjetiska myndigheterna anser sig ha vissa juridiska svårigheter att lämna ut domen. Vi väntar nu på ett slutgiltigt besked.

Utrikesdepartementet kommer att inför de sovjetiska myndigheterna peka på de humanitära skäl som talar för en snar frigivning av Niedre. Vi kommer självfallet att lämna honom all den hjälp vi kan, exempelvis när det gäller att göra framställningar till de sovjetiska myndigheterna.

Vi kommer liksom hittills att begära tillstånd att besöka Niedre. Sedan domen fallit har vi flera gånger begärt besökstillstånd. Så länge Niedre var kvar i Riga gjordes detta genom generalkonsulatet i Leningrad. Därefter har det gjorts genom ambassaden i Moskva. Den svensk-sovjetiska konsularkonventionen ger oss rätt att avlägga besök kontinuerligt. Vi kommer självfallet också att göra vad vi kan för att Niedre skall få tillgång till den medicin och den kostförläring han behöver och i övrigt lämna honom bistånd i personliga angelägenheter.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret, ett svar som visar att UD nu lägger manken till för att få klarhet i Nedreaffären.

Domen mot Niedre engagerar fortfarande svenska folket, och att den fortfarande är aktuell beror på att det finns många dunkla och obesvarade frågor i ärendet.

UD har ännu inte fått någon avskrift av domen. Det är en märklig för att inte säga upprörande omständighet.

De svenska myndigheterna har bevisligen uppenbara svårigheter att få information om bevisföringen och sakskalet mot Niedre, vilket understryker Sovjetunionens brister som rättsstat.

Allt vad den svenska allmänheten har att ty sig till är uppgifter från ryska nyhetsmedia som citerar en kommunisttidning i Lettland, ingenting annat.

Nu har Niedre förflyttats, men ryssarna lämnar inget besked om var han finns.

Vi vet ju inte ännu om Niedre över huvud taget har begått något brott. Enligt tidningarna förnekar i varje fall Niedre att han skulle ha gjort sig skyldig till spioneri. Han säger att han har fotograferat rivningskåkar, väderkvarnar, gamla krogar och "baronernas gravmonument".

Som affären Niedre hittills utvecklats kan man i alla fall göra ett par konstateranden. Vi vet att sovjetdiktaturens hand vilar tungt över Baltikum, vi vet att kommuniststater ogärna diskuterar mänskliga fri- och rättigheter och vi vet att vad kommunisterna menar med frihet har en bestämd gräns: den markerats med höga murar, vaktorn och taggtråd. Där går gränsen. Det verkar, herr talman, som om vi står inför ännu en skandalös affär av det slag som dragit omvärldens blickar till det sovjetiska rättsväsendet. Den uppfattningen står kvar, även om den svenske konsulin i Leningrad nämnt något om trevliga försvarsadvokater och rättvisa domar.

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ett svenskt
initiativ till förhör
för den i Sovjet-
unionen dömda
svenske medbor-
garen Laimons
Niedre*

Frågan har ytterligare en dimension. Tusentals exilbalter följer frågan. De vill ha klarhet, eftersom det gäller möjligheten för dem att våga besöka sina gamla hemländer.

Nu undrar jag, herr utrikesminister: Har UD någon möjlighet att komma till rätta med ryssarnas nonchalans gentemot de svenska intressena i Nedrefallet? Kan vi över huvud taget förvänta oss att de lägger papperen på bordet? Och till sist: Har UD några nya grepp att ta till för att sätta press på de ryska myndigheterna?

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret.

Laimons Niedre har bott i Sverige i över 30 år, och i sju år har han varit svensk medborgare, men han har bevarat intresset för sitt forna hemland, det av Sovjetmakten ockuperade Lettland. Som kulturintresserad amatörfotograf har han upprepade gånger besökt Lettland, dokumenterat landets förändring, inte minst Sovjetstatens framfart mot kyrkor och kristna minnesmärken.

När han senaste gången besökte Sovjet arresterades han, och den svenske sjukpensionären dömdes för spioneri till tio år i straffläger med s. k. hård regim – enligt många bedömare liktydigt med en dödsdom.

Vi vet att de sovjetiska lagarna för spioneri är vaga, med ett stort utrymme för tolkningar och godtycke. Spionage i Sovjet är i stor utsträckning vad myndigheterna i varje enskilt fall *bestämmer* är spionage – spionerianklagelser används ju ofta mot dem som protesterar inom landet.

Niedre är sjuk. Hans rörelsefrihet i Lettland var begränsad. Ingenting av det som hittills framkommit ger någon grund för att hävda att domen var rimlig.

Det tog den svenske konsuln närmare en och en halv månad innan han första gången besökte Niedre. UD dröjde till efter domen – mer än fem månader – med att tala med ledaren för Niedres resegrupp och med hans moder. Niedre är en immigrant. Han är en flykting från en diktatur. Han har tagits emot i vårt land som flykting.

Skulle UD verkligen ha agerat med samma saktmod, skulle den svenske konsuln ha uttalat sig med samma lättfärdighet, om Niedre inte hade varit invandrare, om han hetat Andersson eller Pettersson eller Johansson?

Det har av den svenske konsuln hävdats – utan att den svenske konsuln ens försökt få vara med på rättegången – att Niedre fick en helt just rättegång och att det var ett helt korrekt erkännande. Nu säger utrikesministern i sitt svar att han vill framhålla att han delar den känsla av bestörtning som kommit till uttryck på många håll vid meddelandet om det långa fängelsestraffet. Jag konstaterar bara att de många som uttryckt bestörtning inte inkluderar den svenske konsuln.

Det är mer än en månad sedan Niedre dömdes till tio års straffarbete. I dag finns han i ett sovjetiskt fängelse eller arbetsläger. De svenska myndigheterna vet inte var, inte ens domen har vi fått ta del av, och svenska representanter har inte fått besöka honom. Jag vill fråga utrikesministern om han anser att

detta beteende från de sovjetiska myndigheternas sida är förenligt med goda grannskapsförhållanden mellan Sverige och Sovjetunionen.

PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga.

Från den tidpunkt då jag ställde min fråga till diskussionen här i dag har, av olika anledningar, en avsevärd tid förflutit. Under denna mellantid har en lång rad oroande tidningsuppgifter om Niedres situation kommit fram – uppgifter som verkligen ger anledning till stor oro, inte minst med tanke på Niedres mycket besvärliga hälsotillstånd.

Bakgrunden till min fråga var närmast det uttalandet som Sveriges generalkonsul i Leningrad gjorde i anslutning till att domen på tio års straffarbete föll mot Niedre för en månad sedan. Generalkonsul Ros uttalade bl. a. att han fått intryck av att det var en helt just rättegång. Det uttalandet har väckt mycken förundran, en förundran som inte blir mindre mot bakgrund av det svar utrikesministern ger mig i dag. Av det svaret framgår att utrikesministern inte anser att det finns någon möjlighet att fälla ett omdöme om domen eftersom rättegången hölls bakom stängda dörrar och ingen svensk tjänsteman fick vara närvarande annat än vid avkunnandet av domen. Det skulle vara intressant att veta om inte utrikesdepartementet begärt att generalkonsul Ros skulle redovisa vilket underlag han haft när han gjort sina uttalanden angående det rättsliga förfarandet vid den här rättegången. Har han inget annat underlag än att han träffat Niedre i samband med att domen föll är det ett utomordentligt märkligt förfaringssätt av en svensk generalkonsul. Över huvud taget tycker jag hela den här frågan inrymmer så många oklarheter: alla dessa motstridiga uppgifter om hur det gick till då Niedre anhölls – han skulle ha tagits på bar gärning, haft förlängt uppehållstillstånd för att hälsa på bekanta. Det är en lång rad motstridiga uppgifter som verkligen inte ger intryck av att man tillgodosett ens de mest elementära anspråk på den enskildes rättstrygghet gentemot samhället.

Redan i den allmänpolitiska debatten tog jag, herr talman, upp fallet Laimons Niedre och utgick då ifrån att regeringen gjorde allt för att hjälpa honom i hans svåra situation. I slutet av det svar som utrikesministern ger i dag kan jag med tillfredsställelse finna att man från utrikesdepartementet försöker – i den mån man kan nå Niedre – att verkligen göra insatser. Det tycker jag att man måste hälsa med tillfredsställelse. I övrigt vill jag understryka att det är utomordentligt viktigt – och det var Olle Wästberg i Stockholm inne på – att människor med dubbelt medborgarskap måste ha precis samma rättsliga status från svensk sida som andra medborgare i det här landet.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Utrikesdepartementets fullständigt självklara utgångspunkt är att svenska medborgare med dubbelt medborgarskap har precis samma skydd av den svenska staten som de som uteslutande är svenska medborgare.

Nr 47

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ett svenskt
initiativ till förmån
för den i Sovjet-
unionen dömda
svenske medbor-
garen Laimons
Niedre*

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ett svenskt
initiativ till förmån
för den i Sovjet-
unionen dömda
svenske medbor-
garen Laimons
Niedre*

Jag vill därför helt och hållet tillbakavisa den fråga Olle Wästberg i Stockholm ställde, nämligen om UD skulle varit "lika saktmodigt" om det hade gällt en Andersson och inte Niedre. Vi är inte saktmodiga när det gäller några svenska medborgare vare sig de heter Niedre, Lukacz eller Andersson.

Vad gäller uttalandet av generalkonsul Ros förhöll det sig så att han omedelbart efter domslutet gav en personlig kommentar till de talrika frågor som kom från svenska massmedia. Han kunde i själva verket under två timmar inte nå svenska UD därför att massmedia belägrade telefonen. Därvid byggde han på de intryck som han hade fått framför allt vid samtal med Niedre efter domen. Departementets uttalande med anledning av domen har gjorts dels i en preliminär kommentar av UD:s rättschef när domen just hade fallit, dels i det svar som jag nu lämnat.

Till det här vill jag lägga att en vidare diskussion av Ros uttalanden är ägnad att undanskymma det som är viktigare, nämligen Niedres situation och den hjälp som vi kan ge denne svenske medborgare. Därvidlag kommer vi inte att spara någon möda när det gäller för det första att begära att få domen, för det andra att få göra de besök hos honom som konsularkonventionen ger oss rätt till och för det tredje att bistå honom vid framställningar till de sovjetiska myndigheterna och i övrigt hjälpa honom på det materiella sätt som han kan behöva med kost, kläder och annat.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Utrikesministern menar att de åtgärder som nu bör vidtagas i Nedrefallet är att ånyo begära avskrift av domen och att se till att Niedre får den kost han behöver. Men av utrikesministerns svar framgår att svenska ambassaden i Moskva upprepade gånger begärt att få ta del av domen och upprepade gånger begärt att få veta var Niedre befinner sig, utan att få svar. Man blir förvånad över den skandalösa nonchalans som ryska myndigheter visar. De bryr sig tydligen inte om att svenska ambassaden i Moskva gjort förfrågningar. Då är ju min sista fråga i mitt första inlägg befogad. Har UD något nytt grepp att koppla på de nonchalanta ryssarna?

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag menar inte att utrikesdepartementet i dag agerar saktfärdigt eller alltför försiktigt i Nedreaffären. Men det gick närmare en och en halv månad innan konsuln första gången besökte Niedre. Det dröjde mer än fem månader innan någon från UD pratade med reseledaren. Den saktfärdigheten har inte varit bra i det här fallet.

Jag tror i och för sig att det är av värde att också diskutera den svenske konsulns uttalanden, för de uttalanden som han har gjort har inneburit att han solidariserat sig med en allmän uppfattning i diktaturstaten, att han har försvarat en diktaturstats rättegångsmetoder och att han uppenbarligen inte insett hur lätt det är för KGB att tvinga bekännelser ur en sjuk människa som har sina gamla föräldrar inom diktaturens gränser. Om man inte väldigt tydligt gör klart att detta är uppfattningar som man i den svenska demokratin inte ställer sig bakom kan det från sovjetiskt håll tas till intäkt för att inte

uppfatta hur allvarligt vi på svenskt håll ser på Niedreaffären.

Jag konstaterar också att utrikesministern faktiskt inte svarade på min fråga om det faktum att svenska representanter i dag inte får besöka Niedre, att vi ännu inte har fått domen och att de sovjetiska myndigheterna inte ens berättat var Niedre finns verkligen är förenligt med det goda grannskapsförhållandet mellan Sverige och Sovjetunionen.

PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag delar helt utrikesministerns uppfattning att ingen diskussion skall få undanskymma det väsentliga i det här fallet, nämligen Niedres situation och hur vi skall kunna hjälpa honom. Men jag tycker ändå det var av vikt att här få klarlagt och fastställt att det inte fanns någon täckning bakom de mycket märkliga uttalanden som generalkonsul Ros gjort i det här sammanhanget.

Sedan vill jag också understryka att jag över huvud taget inte ifrågasatte att Niedre skulle ha fått en annorlunda behandling än andra därför att han har dubbelt medborgarskap. Tvärtom underströk jag vikten av att behandlingen är likvärdig, och jag anser att det är värdefullt att detta ytterligare har understrukits av utrikesministern här. Det finns ändå de som emellanåt talar om att en annorlunda behandling skulle förekomma, och jag tycker det är värdefullt att likvärdigheten understryks.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Herr Fridolfsson ifrågasatte huruvida UD hade något nytt grepp att koppla på Sovjet. Jag är ledsn att behöva säga att vi inte kopplar grepp på några andra stater, vare sig Sovjet eller någon annan, utan vi har att hålla oss till de mer blygsamma medel – samtal, begäran – som är tillåtliga enligt reglerna för det internationella umgänget. Jag medger att dessa metoder ofta är otillfredsställande och inte leder till de resultat vi skulle önska nå. Jag har räknat upp vad vi kommer att göra och vad vi inte kommer att förtrötta att göra för att skydda svenska medborgare.

Olle Wästberg i Stockholm beklagade att det hade tagit lång tid innan den svenska reaktionen alls hade kommit. Jag är beredd att ge honom en lista på data som utrikesdepartementet gjort upp över hur olika meddelanden inlöpte och de reaktioner som kom från utrikesdepartementet. Jag tror att han kommer att finna att reaktionen var snabbare än vad han antog – antaganden som jag förmodar var grundade på massmedias uppgifter.

Herr talman! Jag vill sluta med att säga att jag försäkrar att utrikesdepartementet inte kommer att förtrötta i att försöka bistå Niedre och att i sista hand försöka få denne svenske medborgare fri och återbördad till Sverige.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag efterlyste nya grepp. Skälet till detta var att de tidigare åtgärderna bevisligen inte har gett resultat. Jag vill också fråga: Är det vanligt inom UD, när ni handlägger sådana här frågor länder emellan, att en motpart uppträder på detta sätt?

*Om ett svenskt
initiativ till förmån
för den i Sovjet-
unionen dömda
svenske medbor-
garen Laimons
Niedre*

*Om ett svenskt
initiativ till förmån
för den i Sovjet-
unionen dömda
svenske medbor-
garen Laimons
Niedre*

I det här huset aktualiseras ofta frågor om diktaturländernas människofientliga inställning. Många gånger när detta sker uttalar regeringsledamöter stark kritik mot ett visst lands sätt att uppträda. Men i det svar som utrikesministern har lämnat finns icke någon klart uttalad kritik mot de ryska myndigheternas handläggning av Niedreaffären.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag har tagit del av listan med olika data för UD:s åtgärder, och min kritik på de här två konkreta punkterna byggde just på den förteckningen.

Vi har alltså ett grannland, styrt som en diktatur, som dömer en svensk medborgare till ett hårt straff, ett straff som har betecknats som liktydigt med en dödsdom, om det uppfylls. Det vi vet om domen tyder på att den inte har någon rimlighet. Dessutom får svenska myndigheter inte veta var denne svenske medborgare finns. Vi får inte ta del av domen, och svenska representanter får inte besöka honom.

Eftersom utrikesministern inte har kommenterat min fråga om detta är ett tecken på ett gott grannskapsförhållande vill jag själv konstatera att det inte kan tyda på goda relationer mellan Sverige och Sovjetunionen att en svensk medborgare behandlas på detta sätt och att svenska framställningar icke får någon som helst reaktion.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Jag trodde att det framgick av vad jag sade i mitt svar att vi är kritiska till att vi inte har fått domen utlämnad och att det har visat sig vara så svårt att få besöka Laimons Niedre i fängelset. Samtidigt är det givet att vår främsta ledstjärna är att agera på ett sätt som bäst främjar våra strävanden att få Laimons Niedre frigiven och utlämnad, vare sig det sker genom ett överklagande eller genom ett nådeförfarande.

Det är självfallet så att rättssystemen i olika länder fungerar på olika sätt. Det gäller inte bara Sovjetunionen. Vi har många fall där det gäller att bistå svenska medborgare utomlands. I Argentina gäller det Dagmar Hagelin, och det finns också exempel från Tjeckoslovakien och många andra håll. I alla dessa fall tycker jag att det är självklart att det vi på utrikesdepartementet främst skall ha för ögonen är att bistå de svenska medborgarna på bästa sätt. Självklart är också att det sätt på vilket den främmande makten hanterar ärendena i fråga kommer att påverka den svenska opinionen och den svenska regeringens syn på landet.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Det är självklart att vi är överens om att Sverige alltid skall agera på ett sådant sätt att man främst tar till vara de humanitära intressena för svenska medborgare som vi måste skydda.

Det är som utrikesministern med ett fint understatement säger, att rättssystemen fungerar olika i olika länder. Det som utrikesministern uttryckt på ett diplomatiskt sätt under de här inläggen tolkar jag som en

mycket hård kritik av den sovjetiska diktaturen – och det är mycket välgörande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om användningen av visst växtbekämpningsmedel i svenskt biståndsprojekt

Utrikesministern HANS BLIX erhöll ordet för att besvara *Britta Hammarbackens* (c) den 23 november anmälda fråga, 1978/79:168, och anförde:

Herr talman! Britta Hammarbacken har frågat mig huruvida jag anser det vara i överensstämmelse med god etik att ett i Sverige förbjudet preparat används vid ett svenskt biståndsprojekt.

Det växtbekämpningsmedel som avses i frågan är 2,4,5-T, även kallat hormoslyr. Användningen av detta preparat är förbjuden i Sverige sedan i juni förra året. Det är riktigt att hormoslyr har använts i begränsad omfattning inom biståndsverksamheten i Bai Bang – projektet i Vietnam. Bakgrunden är följande.

I Bai Bang-projektet ingår bl. a. en plantskola med tillhörande försöksodling där man använder diverse kemiska preparat, bl. a. medel för lövslybekämpning. Försöksverksamheten äger rum inom ett mycket begränsat område. Det rör sig om en inhägnad yta på 3 gånger 50 kvadratmeter.

Den första leveransen hormoslyr (100 liter) ägde rum i oktober 1976, dvs. innan preparatet hade förbjudits i Sverige. En mindre leverans har ägt rum i år. Det bör noteras att det förhållandet att hormoslyr är förbjudet att användas i Sverige inte innebär exportförbud. Beställningarna har gjorts i samråd med den vietnamesiska projektpersonalen.

Vår projektpersonal bör givetvis informera om anledningen till att preparatet förbjudits i Sverige. Det bör sedan ankomma på de vietnamesiska myndigheterna att själva bestämma om de vill följa Sveriges exempel och förbjuda användningen av hormoslyr.

BRITTA HAMMARBACKEN (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret på min fråga. Anledningen till att den ställdes är två tidningsartiklar.

Den ena artikeln behandlar de medicinska följderna av den kemiska krigsföring som användes i Vietnam mellan 1961 och 1971. Det preparat som då huvudsakligen användes kallas 2,4,5-T. Det innehåller bl. a. det starka miljögiftet dioxin.

Artikeln i fråga är skriven av Lars Weinshall. Han är läkare och har tidigare varit medlem av denna kammare. Artikeln ger ett sammandrag av rapporter från olika forskarlag angående sambandet mellan miljögifter och ohälsa. Underlaget är dagens Vietnam.

Enligt artikeln säger chefen för den botaniska institutionen vid Saigons

Nr 47

Tisdagen den
5 december 1978

*Om användningen
av visst växtbe-
kämpningsmedel
i svenskt bistånds-
projekt*

Tisdagen den
5 december 1978

*Om användningen
av visst växtbe-
kämpningsmedel
i svenskt bistånds-
projekt*

universitet: "— i områden som bombades med dioxiner steg frekvensen av spontanaborter mycket snabbt. I vissa hårt bombade områden ledde 50 procent av graviditeterna till missfall. Bland barn som föddes var missbildningsfrekvensen högre än någonsin tidigare."

En forskargrupp vid Harvarduniversitetet konstaterade att dioxinhalten i fiskar och växter var anmärkningsvärt hög. Resultaten visade att dioxinet ansamlas i växtkedjan och sedan överförs till fiskar, djur och sedan till människan.

En av forskargrupperna redovisade också att en stor grupp barn som fötts efter det att bombningarna avslutats befanns vara drabbade av allvarliga ärftliga skador.

En leverkirurg vid Hanois stora sjukhus säger: "Mina undersökningar visar på en oroande cancerökning."

Det är alltså en djupt oroande utveckling, och man har anledning att misstänka ett direkt samband med det preparat som användes under avlövningen, alltså 2,4,5-T.

Den andra artikeln säger helt kortfattat att det svenska biståndsorganet SIDA har köpt ur ett svenskt förråd av 2,4,5-T att användas vid lövslybekämpning vid projektet Bai Bang. Mängden som förts ut från Sverige är än så länge mycket liten. Men kan man föra ut ett litet antal liter, så är det fritt fram att hundradubbla beställningen längre fram. Det är av den anledningen jag har ställt min fråga. Jag tycker det är bättre att i enlighet med ordspråket stämma i bäcken än i ån.

Här har alltså ett preparat som vi själva inte vill använda sänts för användning i ett land som redan har en skrämmande hälsoutveckling att arbeta med, troligen beroende på just det aktuella preparatet – låt vara att detta skett i visst samråd med landets myndigheter. Jag skulle därför vilja fråga: Tycker statsrådet att den information som lämnats av projektpersonalen har varit tillräcklig eller allsidig? Kan man tänka sig att den kan förbättras och vidgas?

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Bara tre kommentarer.

Våra vietnamesiska partner är självfallet fullt medvetna om att det preparat som nu använts i mycket ringa skala och på ett mycket begränsat område till sin typ är detsamma som det växtbekämpningsmedel som USA använde under Vietnamkriget. Men det finns väsentliga skillnader. Proportionen dioxin i det medel som används i samband med Bai Bang-projektet är normalt mycket lägre än i det medel som användes under Vietnamkriget.

Det är naturligtvis också så att vi på svensk sida inte kan agera förmyndare för länder som vi samarbetar med. Vi ger dem full information om det bistånd vi kan ge, och de får själva avgöra vad de skall välja. Men jag vill ändå ge Britta Hammarbacken rätt i att det är en aning tveksamt att aktivt bistå med ett medel som vi själva har förbjudit – inte så att jag tycker att vi skall vägra vietnameserna att använda detta medel om de insisterar på det, men så att vi ganska kraftfullt bör framhålla att detta medel är förbjudet i Sverige. Jag

skulle förmoda att vietnameserna å sin sida inför de upplysningarna avstår från att använda det. Det finns andra medel som är lika bra och som är mindre farliga.

BRITTA HAMMARBACKEN (c):

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att vi slår fast att solidariteten kräver att vi delar med oss av den kunskap som vi har och försöker göra en insats utan att exportera det som vi har insett vara felaktigt.

Helt kort kan man alltså säga att vi skall dela med oss av vår miljösyn och låta denna även gå utanför vårt lands gränser. Jag tycker mig kunna spåra ett liknande synsätt här, vilket jag är tacksam för, och jag hoppas att detta synsätt skall vara det dominerande för framtiden.

Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om ökat katastrofbistånd till Vietnam

Utrikesministern HANS BLIX erhöll ordet för att besvara *Pär Granstedts* (c) den 24 november anmälda fråga, 1978/79:179, och anförde:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig vilka ytterligare åtgärder som planeras från svensk sida för att medverka i den katastrofinsats som erfordras för de människor som drabbats av översvämningarna i Vietnam.

Som jag anförde i riksdagen den 6 november, då frågan om katastrofbistånd med anledning av översvämningarna i Vietnam senast debatterades, har den svenska regeringen redan fattat beslut om en betydande insats. Den 5 oktober anslogs sålunda 15 milj. kr. från katastrofanslaget för fri upphandling av förnödenheter för att lindra katastrofsituationen.

Under november månad har vi fått nya uppgifter om katastrofsituationen i Vietnam. Livsmedelsunderskottet väntas bli större än vad som befarades i början av månaden. Den siffra som nu nämns för importbehovet är minst 3 miljoner ton spannmål. Vietnamesiska regeringen räknar med att uppemot 5 miljoner människor berörs av katastrofsituationen. En ny framställning om katastrofbistånd har lämnats till Sverige.

Mot denna bakgrund avser regeringen att denna vecka fatta beslut om ytterligare katastrofbistånd till Vietnam.

Vietnam kommer på egen begäran att få utnyttja 4 milj. kr. inom innevarande års landram för upphandling av livsmedel. Till detta lägger regeringen samma belopp från katastrofanslaget. Därigenom står sammanlagt 8 milj. kr. till Vietnams förfogande för fri upphandling av livsmedel.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga.

Vi är alla väl medvetna om att Vietnam är mycket hårt drabbat av historien.

Nr 47

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ökat katastrof-
bistånd till Viet-
nam*

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ökat katastrof-
bistånd till Viet-
nam*

F. n. pågår ett mycket ambitiöst återuppbyggnadsarbete i landet efter krigets skador.

Förutom att man står inför kravet att rekonstruera nationen efter terrorbombningar och annat, står man också inför det oerhört krävande arbetet med att sammansmälta två så skilda delar som Nordvietnam och Sydvietnam.

Det är klart att översvämningskatastrofen blev ett mycket stort bakslag för det utvecklingsarbete som bedrivs i landet. Dessutom innebär detta, som också påminns om i svaret, att många miljoner människor fått sin försörjningssituation allvarligt hotad. Jag är medveten om att regeringen tidigare fattat beslut om katastrofanslag till Vietnam. Därför formulerade jag min fråga som jag gjorde och efterlyste ytterligare insatser just med hänsyn till att det visat sig att katastrofen hade en större omfattning än vad man från början hade trott.

Det är glädjande att kunna konstatera att regeringen avser att fatta beslut om ytterligare katastrofinsatser, vilket naturligtvis inte är oväntat med hänsyn till den tradition som vi har när det gäller samarbetet med Vietnam.

Det kan naturligtvis vara svårt att bedöma om ytterligare 4 miljoner är en insats av den omfattning som situationen kräver. Insatsens betydelse beror ju på hur mycket pengar andra parter är beredda att gå in med när det gäller att hjälpa upp den mycket kritiska situation som nu gäller för Vietnam.

Jag noterar alltså med tillfredsställelse det beslut som regeringen avser att fatta i denna fråga. Men jag vill samtidigt också fråga utrikesministern om regeringen är beredd att därutöver göra ytterligare insatser om sådana skulle visa sig vara nödvändiga, t. ex. om Vietnam inte kan få tillräcklig hjälp från annat håll.

Utrikesministern HANS BLIX:

Herr talman! Vietnam är ett land med vilket vi samarbetar intensivt för att bistå det i dess återuppbyggnadsarbete efter ett krig som drabbade landet ohögligt svårt. Det är det största biståndsmottagarland som Sverige har. Landet har nu drabbats av stora översvämnningar, och det har då också tett sig naturligt för oss att lindra den nöd som därigenom uppstått.

Jag tror att vi lugnt kan säga att vi är den alldeles överväldigande största hjälpgivaren till Vietnam i detta läge. Vi har tidigare under hösten gett 15 milj. kr., och nu ger vi ytterligare 4 milj. kr. Därutöver gör vi också tillgängliga 4 milj. kr. inom landramen för Vietnam. Således blir nu 8 milj. kr. tillgängliga för livsmedelsstöd.

Om man jämför med vad andra länder har gjort – även om man kanske inte skall göra det – kan vi konstatera att totalt har ca 25 milj. kr. kommit från andra länder, och från svensk sida kommer alltså omkring 20 milj. kr. Till det som andra länder gett måste dock räknas också bistånd direkt i form av livsmedel, faltar osv. Man måste också räkna med det som utgår via skilda FN-organ.

Jag tror det är rimligt att från vår sida kräva och förvänta oss att andra

länder skall göra betydligt större insatser. Kanske skulle då också flyktingströmmen från de drabbade områdena till grannländerna minska. Det är förvisso i den riktningen som vi arbetar på det internationella planet – att övertyga andra länder om att göra insatser som åtminstone kommer någonstans i närheten av våra insatser, som vi gärna gör.

PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag håller med utrikesministern om att vi bör arbeta för – och gärna också förvänta oss – att andra länder skall gå in här. Och låt oss hoppas att så också blir fallet.

Men nu vet vi att många av de länder som normalt är stora biståndsgivare i sådana här situationer av politiska skäl har en något avvisande hållning till Vietnam. Därför finns det risk för att biståndet från andra länder inte får den omfattning som vi skulle önska oss. Jag menar att vi då inte får låta vietnameserna, de drabbade, sitta emellan för principen att även andra länder skall bidra.

Därför är det viktigt – och jag utgår ifrån att det också är utrikesdepartementets uppfattning – att följa utvecklingen mycket noga och se vilket stöd Vietnam kan få från andra håll samt att vi är beredda, om det visar sig nödvändigt för att inte katastrofen skall få alltför stora konsekvenser, att gå in med ytterligare stödåtgärder också i en framtid.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om ersättning från föräldraförsäkringen för besök på fritidshem

Socialministern GABRIEL ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Inga Lantz* (vpk) den 23 november anmälda fråga, 1978/79:170, och anförde:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig om jag är beredd att medverka till att föräldrar med barn på fritidshem får ersättning från föräldraförsäkringen för besök vid fritidshemmet.

Föräldraförsäkringen infördes den 1 januari 1974 och har sedan dess byggts ut i flera avseenden. Den 1 januari 1977 infördes bl. a. rätt till ersättning för inkomstbortfall när förälder besöker förskoleverksamheten. Ersättning utgår för en dag eller två halva dagar för varje förälder inom ramen för antalet ersättningsberättigade dagar för tillfällig vård av barn. Vidare infördes den 1 januari 1978 en särskild föräldrapenning som kan disponeras under tiden fram till dess barnet har avslutat första skolåret. Den särskilda föräldrapenningen, som utgår med hel, halv eller fjärdedels dagersättning, kan bl. a. utnyttjas för besök vid fritidshem under barnets första skolår.

Familjestödsutredningen, som har haft i uppdrag att följa erfarenheterna av reglerna inom föräldraförsäkringen, har tidigare i år lagt fram förslag till ytterligare utbyggnad av försäkringen. Det ändamål som Inga Lantz tar upp i sin fråga ingår dock inte i utredningens utbyggnadsförslag.

Nr 47

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ersättning
från föräldraför-
säkringen för besök
på fritidshem*

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ersättning
från föräldraför-
säkringen för besök
på fritidshem*

Remissbehandling av utredningsbetänkandet har nyligen avslutats, och ärendet övervägs f. n. inom socialdepartementet. Jag kan inte nu uttala mig om vad den fortsatta behandlingen av frågan om föräldraförsäkringens utbyggnad kan leda till.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få tacka för svaret. Några riktiga svar får man alltmer sällan nu för tiden. Det som står i det här svaret är bara kända fakta, och Gabriel Romanus hade egentligen inte behövt besvära sig med att skriva det.

Om man har barn på daghem har man som förälder enligt lagen om allmän försäkring rätt till föräldrapenning för besök på daghemmet. Visserligen utgår ersättning bara för en dag per år, men denna enda dag är mycket värdefull – för föräldrarna, för barnen och för personalen, kort sagt för hela verksamheten på daghemmet, och det borde socialministern känna till.

Det framhålls allt oftare i diskussionen om barnomsorgens kvalitet hur viktig den här föräldrakontakten är. Försöksverksamhet med föräldrar som arbetar vissa dagar på daghem har också slagit väl ut. Det är bevisligen mycket värdefullt att kontakten mellan hem och förskola fungerar.

Men det är inte bara kontakten mellan daghem och hem som är viktig utan också kontakten mellan fritidshemmen och hemmen. Men om man har barn på fritidshem, så får man ingen ersättning för att besöka fritidshemmet såsom fallet är om man har barn på daghem.

Fritidsbarnen, dvs. de yngre skolbarnen, är mitt emellan en kravlös barndom och en kravfull skoltid. Därför är stödet från omgivningen, inte minst från föräldrarna, viktig.

Ofta kommer barnen till en ny miljö på fritidshemmet med nya kamratkontakter och ny personal samtidigt som de börjar skolan med allt vad det innebär. Det är därför lika viktigt att föräldrar till skolbarn kan få ersättning för att kunna vistas på barnets fritidshem.

Det finns vissa självklara krav som borde uppfyllas när det gäller föräldrakontakten. Det är för det första att föräldrarna skall ha möjlighet att ta del av sitt barns "arbetsplats", för det andra att föräldrarna får lära känna personalen på barnstugan och för det tredje att föräldrarna får ta del av fritidshemmets och daghemmets pedagogiska och sociala verksamhet.

Det som står i svaret är det egentligen inte mycket att orda om. Det framgår av svaret att familjestödsutredningen inte har tagit upp den här frågan. Det är just därför jag har frågat, eftersom jag tycker att det är viktigt att få med även fritidshemsbarnens föräldrar i den här verksamheten.

Jag efterlyser åtminstone en viljeinriktning från Gabriel Romanus sida, och jag undrar om Gabriel Romanus är medveten om betydelsen av föräldrakontakt med fritidshemmen. Tycker Gabriel Romanus att det är viktigt att stärka den här kontakten inom barnomsorgen? Och tycker Gabriel Romanus att det är ett riktigt krav att föräldrar till barn på fritidshem skall få ersättning för att kunna vistas på fritidshemmen?

Någon form av antydan till svar på den här frågan borde man åtminstone kunna kräva av regeringens representant.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Jag delar Inga Lantz uppfattning att en god kontakt mellan föräldrarna å ena sidan och förskolan, fritidshemmet och även skolan å andra sidan är viktig, och det framgår också av det jag har sagt.

Jag kan inte riktigt förstå frågeställarens rätt hårda ordval när hon säger att svaret bara innehåller kända fakta, att socialministern borde känna till att sådan här föräldrakontakt är värdefull, osv. När jag fick frågan kunde jag inte gärna tro att det som jag nu har meddelat i svaret var kända fakta. Av frågan att döma känner Inga Lantz inte till, att det finns en rätt för föräldrar att få ersättning från föräldraförsäkringen när de besöker sina barns fritidshem. Men som jag påpekar i svaret finns det faktiskt en sådan rätt under det första året som barnet går i skolan och då rimligtvis också första året på fritidshem.

Jag hade inte tänkt säga någonting om att frågeställaren hade missat den saken, eftersom det inte är lätt att komma ihåg alla regler i föräldraförsäkringen. Men jag tycker att hon i så fall kanske inte skall använda så stora ord om att det bara är kända fakta i svaret. Jag vill understryka än en gång, att denna rätt finns, och att det här pågår ett omfattande arbete för att utveckla innehållet i kontakterna mellan barnomsorg och föräldrar. Det är alltså inte riktigt som det sades i motiveringen till frågan, att ingen ersättning finns i dag.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Det är ofta så att man inte får det svar man vill ha och att man får dåliga svar. Det är också ofta så – det händer åtminstone ofta mig – att jag efter det första inlägget får en replik från den jag har frågat, som i nästan samtliga fall delar min uppfattning. Om man delade min uppfattning borde man också vara beredd att ta itu med denna fråga och åtminstone ge uttryck för någon positiv viljeinriktning. Om man tycker att detta är viktigt borde det vara angeläget att säga det. Det är kända fakta som står på detta A 4-ark, det är inga nyheter för någon av oss.

Rätten att ta ut ersättning under första skolåret gäller om man besöker skolan men inte om man besöker ett fritidshem. Personligen har jag haft anledning att undersöka detta förhållande på min egen barnstuga, där möjligheten inte finns att få ut ersättning genom föräldrapenningen. Eftersom det blir allt vanligare att man deltar i verksamheten på både daghem och fritidshem borde alltså lagen utvidgas till att omfatta även föräldrar med barn på fritidshem.

När det gäller familjefritidshem finns denna rätt, och det kan vara där Gabriel Romanus gör sammanblandningen. Det är märkligt att det anses viktigare att man får ersättning om man i familjefritidshem har barn som är skolbarn. Då får man ersättning, men inte om man besöker en institution som är fritidshem.

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ersättning
från föräldraför-
säkringen för besök
på fritidshem*

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Jag är ledsen, men det framgår av denna diskussion att det som står i mitt svar inte är kända fakta, i varje fall inte för frågeställaren. Därför kanske vi kan återuppta diskussionen när Inga Lantz har tagit del av reglerna för föräldraförsäkringen. Man har faktiskt rätt att ta ut särskild föräldrapenning för att besöka ett fritidshem där man har sitt barn under första skolåret. Det kan man göra lika väl som man kan gå till skolan eller för den delen på cirkus eller vad man vill.

Jag hoppas att det nu är kända fakta.

Jag hoppas också att Inga Lantz kan acceptera, att när en fråga är under beredning i departementet – som jag har påpekat att denna fråga är – kan jag inte stå här och lova att man skall göra en utvidgning av nu gällande rättigheter. Men jag tror att det framgår av svaret, och jag vill gärna säga det en gång till, att jag är positiv till förbättrade kontakter mellan föräldrar och fritidshem lika väl som mellan föräldrar och skola och mellan föräldrar och barnomsorg.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag skall bara be att få citera från det material jag har fått från upplysningstjänsten: "Enligt bestämmelserna i kapitel 4 Lagen om allmän försäkring har föräldrar rätt till föräldrapenning bl. a. i samband med besök i förskoleverksamhet inom samhällets barnomsorg i vilken deras barn deltar. Denna rätt inskränker sig dock till 1 dag per år för vardera föräldern. Motsvarande rätt till ersättning från föräldraförsäkringen för besök i fritidshem finns icke."

Jag skall förlåta socialministern att han har missuppfattat detta – han har ju inte varit socialminister så länge. Vi behöver inte strida om det; det viktiga är att man får en positiv lösning av denna fråga. Svaret andas en positiv inriktning eftersom socialministern åtminstone är positiv till verksamheten. Men följderna borde då också vara att han ser till att lösa frågan för föräldrar som har barn på fritidshem.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Vi borde kanske inte ta upp kammarens tid med att reda ut en ren sakfråga, men för att det inte skall kvarstå någon oklarhet i riksdagsprotokollet vill jag påminna om vad jag sade i mitt svar. Utöver den rätt som frågeställaren tar upp och som gäller ledighet för tillfällig vård av barn finns någonting som heter särskild föräldrapenning. Denna särskilda föräldrapenning kan utnyttjas av den förälder som vill besöka det fritidshem där man har sitt barn under det första skolåret.

Det räcker alltså inte med att bara se på en del av lagen om allmän försäkring, utan man får som framgår av svaret se på också en annan del av den, om den här frågan skall bli fullständigt belyst.

INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Men man vill ju få en kontinuitet i verksamheten att besöka fritidshem. Den här enda dagen skall också gälla för besök i skolan. Om man sedan vill använda den till att gå på Skansen eller något annat, så är väl det en bedömning man får göra som förälder, men att tiden och ersättningen inte räcker till för den kategori av föräldrar jag diskuterar är alldeles klart.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag yttrar mig igen, men jag vill säga att den begränsning som finns i den rättighet som jag har talat om här, är att den bara gäller under barnets första skolår, inte därefter. Under detta första skolår finns emellertid inte någon begränsning till en dag. Om man utnyttjar den särskilda föräldrapenningen för att besöka fritidshem, kan man göra det varje dag under t. ex. en hel månad, om man har så många dagar kvar. Man kan naturligtvis också besöka skolan.

Jag ser att frågeställaren skakar på huvudet. Jag kan inte göra annat än att råda henne att läsa lagen om allmän försäkring.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om ifrågasatt minskning av SJ-personal i Vännäs

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Tore Nilssons* (m) den 21 november anmälda fråga, 1978/79:157, och anförde:

Herr talman! Tore Nilsson har frågat mig vilken principiell uppfattning jag har om en av SJ beslutad minskning av SJ-personalen i Vännäs mot bakgrund av sysselsättningssituationen i regionen.

Enligt min mening är det angeläget att SJ söker förbättra och rationalisera sin administration. Enligt uppgifter från SJ utgör förflyttningen av fem tjänster inom personaladministrationen från Vännäs till Umeå ett led i en sådan rationalisering. Eftersom avståndet mellan Umeå och Vännäs är kort, finns det möjligheter för personalen att bo i Vännäs och arbeta i Umeå. Genom förflyttningen kan de positiva effekterna av SJ:s personaladministrativa datasystem bättre tas till vara. Trafikservicen i Vännäs kommer inte att påverkas.

TORE NILSSON (m):

Herr talman! Det var det mest chockerande svar jag någonsin mottagit här i riksdagen! Jag tackar för att fru Bondestam har svarat på min fråga, men jag tackar inte för innehållet i svaret.

Min fråga gällde vad som upprepade gånger hänt tvärtemot de regionalpolitiska principer som statsmakterna uttalat sig för och mot den av riksdagen beslutade målsättningen om olika verksamheters spridning och decentralisering: folk på lägre nivå har saboterat vad som uttalats av olika instanser på

Nr 47

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ifrågasatt
minskning av SJ-
personal i Vännäs*

Tisdagen den
5 december 1978

*Om ifrågasatt
minskning av SJ-
personal i Vännäs*

högre nivå.

Med anledning av fru Bondestams svar när det gäller hennes principiella uppfattning i den här frågan vill jag hänvisa till att det hon kallar för rationalisering och som hon förmodligen har hört genom SJ, det kallar Statsanställdas förbunds avdelning i Vännäs för vansinne. Och vansinne är precis motsatsen till förstånd eller rationalisering. Vid ett möte med Statsanställdas medlemmar uttalades enhälligt att SJ har fattat ett horribelt och vettlöst beslut. Mötet ansåg icke att det fanns några hållbara argument för en förflyttning av personalledningen till Umeå. De tjänster som lokpersonalledningen bl. a. svarar för rör 160 man i Vännäs och 2 i Umeå.

Till detta kan sägas att Vännäs kommun tydligt har uttalat att den störste arbetsgivaren i kommunen är SJ. Under några år har man nu förlorat 150 tjänster och det minskar undan för undan. De inom SJ som känner till förhållandena säger dessutom att det finns lokaler i Vännäs men inte i Umeå, så det blir också fråga om ökade lokalkostnader i det här fallet. Man kan genom det här beslutet göra en kortsiktig vinst, men på lång sikt är det inte fråga om någon vinst.

Jag vill inlägga en protest mot fru Bondestams principiella uppfattning i den här frågan. Hon har visserligen rätt att ha den uppfattning hon har redovisat, men här borde hon tänka om. I annat fall måste jag beklaga att det blev regeringsskifte. Jag har inte mött sådana här tongångar under de senaste åren, och jag vill därför fråga om detta verkligen är regeringens uppfattning. I så fall måste jag beklaga det.

På det här sättet har det gått till när vi exempelvis i våra nordligaste län har upplevt att de statliga verksamheterna har svikit. Om man i svaret talar om att det bara är en kort sträcka mellan Vännäs och Umeå och om man vill skicka ut ytterligare fem à tio man att köra 60–70 kilometer om dagen på vägarna, då tycker jag att man tänker oerhört kortsiktigt och oerhört oekonomiskt.

Jag skulle vilja be fru Bondestam att överväga det här svaret ytterligare en gång. Vi skall återkomma i den här frågan – det är helt klart.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag tycker det är en viktig och riktig princip att affärsverken får agera självständigt inom av staten angivna generella ramar och direktiv. Någon detaljstyrning av verken bör inte förekomma. SJ bör självt få bedöma och besluta om rationaliseringar av den typ vi nu diskuterar. De regionalpolitiska målen bör man försöka uppnå med mer generella medel.

TORE NILSSON (m):

Herr talman! Det går givetvis att uttala sig på det där sättet, men det är just sådana tankegångar som har medfört de många negativa resultaten ute i bygderna. Dessutom är att märka att de personer som bor och arbetar vid SJ och som verkligen kan saken inte anser att det är någon vinst. Även om det är riktigt att verken själva bör besluta om detaljer, är det väl statsmakternas och fru Bondestams uppgift att se till att vad som sker inte går stick i stäv mot statens och även SJ:s politik.

Det sägs i svaret att det inte skall bli någon försämring av trafiken, och det får man ju hoppas. Men fler kommer i alla fall ut på vägarna. SJ har inte heller sådana förbindelser att dess egen personal, med den tjänstgöring den har, alltid kan åka emellan dessa orter, som skulle önskas. Kommunen har gång på gång funnit att SJ:s åtgärder varit oerhört negativa.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om postverkets service

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Birger Nilssons* (s) den 21 november anmälda fråga, 1978/79:158, och anförde:

Herr talman! Birger Nilsson har – med hänvisning till en intern utredning inom postverket med förslag att nattsorteringen av brev och andra försändelser på tåg successivt läggs ner under en femårsperiod – frågat vilka åtgärder jag avser att vidtaga för att förhindra den försämring av postverkets service som ett genomförande av nämnda förslag skulle innebära.

Jag konstaterar att något förslag med den innebörden inte utarbetats inom postverket. Jag har efter kontakt med verket erfarit att Birger Nilssons fråga kan ha sitt ursprung i att ett underlag till förhandling om att tillsätta en utredning om postkupéernas framtida funktion enligt gällande lagstiftning har anmälts till de fackliga organisationerna. Jag har därför inte nu anledning att göra något uttalande i frågan.

BIRGER NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Egentligen skulle jag vara mycket nöjd, om det är på det sättet, och det har jag ingen anledning att betvivla, att den här utredningen aldrig har lagts fram. Detta ger mig verkligen anledning att fråga hur man inom postverket sköter informationen dels till fackförbundet, dels till allmänheten och pressen. Detta har väckt stor uppmärksamhet. I tidningspressen har det sagts att det var fråga om en intern utredning inom postverket, vilken gått ut på att man skulle slopa nattsorteringen på tågen. Jag vill bara citera en liten bit av en tidningsartikel: "Postverket överväger att lägga ned brevsorteringen på natttågen. I en intern utredning som lagts fram för de postanställda vid järnvägen föreslås att nattsorteringen läggs ned successivt på fem år." Vidare framhålls att man genom denna åtgärd skulle spara ca 18 milj. kr., varvid samtidigt ungefär 200 anställda skulle rationaliseras bort.

Postinspektören har uttalat sig med anledning av denna utredning och sagt, att ett genomförande av dess förslag skulle innebära att postsorteringen försenades så att breven omöjligt skulle kunna hinna fram till adressaten inom ett dygn. Jag vill också peka på att en ombudsman i Statsanställdas förbund som uttalat sig om utredningen har förkastat dess förslag.

Det vore mycket märkligt om det skulle förhålla sig så att någon sådan

Tisdagen den
5 december 1978

*Om åtgärder för
att förhindra in-
skränkningar i
järnvägstrafiken*

utredning inte har genomförts inom postverket, särskilt med tanke på att facket gjort sådana uttalanden att postinspektören vänder sig till pressen och där gör uttalanden mot bakgrund av denna påstådda interna utredning. Jag har ingen anledning att tvivla på de uppgifter som kommunikationsministern har lämnat, men jag måste säga att jag är mycket förvånad över hur postverket egentligen sköter sin information.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag kan inte kommentera det sista spørsmålet, men det torde vara en missuppfattning som ligger till grund för Birger Nilssons fråga. Jag tar för givet att postverket inte överväger förslag som innebär serviceförsämringar av sådan art att marknadsunderlaget skulle minska.

BIRGER NILSSON (s):

Herr talman! Jag har egentligen ingen ytterligare kommentar. Jag vill bara säga att jag givetvis ordentligt kommer att undersöka varför både facket och postinspektören har gjort dessa uttalanden, om det inte föreligger någon sådan utredning som det här gäller.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om åtgärder för att förhindra inskränkningar i järnvägstrafiken

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Elvy Nilssons* (s) den 22 november anmälda fråga, 1978/79:159, och anförde:

Herr talman! Elvy Nilsson säger i sin fråga att tidigare kommunikationsminister och regering uttalat att inga nedläggningar av järnvägstrafik inom SJ får göras i avvaktan på den nya trafikpolitiska propositionen. Elvy Nilsson har med denna utgångspunkt ställt följande frågor till mig: "Delar statsrådet sin företrädares synpunkt i denna fråga? Om svaret är ja, kan samma sak gälla även enskilda järnvägar? Kan statsrådet tänka sig ett statligt övertagande av den enskilda järnvägen NKLJ i Värmland?"

Jag har inte för avsikt att under tiden fram till våren 1979, alltså före den trafikpolitiska propositionen, föreslå regeringen några beslut som innebär nedläggning helt eller delvis av järnvägslinjer vid SJ.

Vad gäller enskilda järnvägar är f. n. inga framställningar om nedläggning aktuella på departementet. Som jag sade i mitt svar på en liknande fråga från Elvy Nilsson för två veckor sedan får nedläggning av järnvägstrafik inte göras utan regeringens tillstånd.

Någon framställning om statligt övertagande av Nordmark-Klarälvens Järnvägar föreligger inte. Skulle en sådan framställning komma in, kommer regeringen att behandla den i sedvanlig ordning.

ELVY NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Jag har sett mig nödsakad att återkomma till denna frågeställning, eftersom vi av olika anledningar inte helt kom till klarhet i denna vid det föregående tillfälle då den togs upp.

Den konkreta anledningen till mina frågor är som bekant Billerud-Uddeholms beslut att föra över gods från NKLJ-banan till landsväg. Detta beslut får två allvarliga följdverkningar. För det första blir 40 man utan arbete. För det andra förs en godsmängd i storleksordningen 40 lastbilar per dygn ut på de förut hårt belastade och dåliga vägarna i den aktuella delen av Värmland.

Jag begär inte att statsrådet i och för sig skall engagera sig i sysselsättningsdelen av denna frågeställning. De 40 arbetslösa är ett problem som berör ett annat departement.

Men när det gäller överföringen av godstransporter till landsväg är det ju statsrådet som är den högste ansvarige i landet, och när ett sådant förfarande dessutom går stick i stäv med vad riksdagen många gånger har uttalat sig för, hade jag hoppats att statsrådet skulle ha några möjligheter att ingripa.

I ocl. för sig är det positivt att statsrådet anser att inga järnvägar skall få läggas ned i avvaktan på den nya trafikpolitiska propositionen. Det är dock beklagligt att detta synsätt tydligen bara gäller det statliga bannätet. Sakförhållandena är ju desamma oavsett om godset förs över till landsväg från en statlig eller en privat järnväg.

Det är dubbelt tragiskt eftersom den nya propositionen är så långt på väg – enligt förra svaret – och dessutom tydligen också kommer att innehålla förslag som innebär ett stärkande av järnvägarnas konkurrensförmåga gentemot frakter på landsväg.

Ett uppskov med Billerud-Uddeholms planer på exempelvis ett år skulle kanske mot den här bakgrunden kunna innebära att järnvägen kom i ett bättre konkurrensläge och att den nu planerade överföringen inte behövde komma till stånd.

Jag skulle mot denna bakgrund vilja fråga statsrådet om någon kontakt har tagits med Billerud-Uddeholm i frågan och om i så fall någon information har lämnats om den nya trafikpolitiska propositionen och vad den kan tänkas innehålla då det gäller konkurrensförhållandena landsväg–järnväg.

Jag noterar också att statsrådet inte direkt ställer sig avvisande till ett statligt övertagande av den aktuella bandelen. Kanske jag t. o. m. kan tolka in en välvillig behandling om och när en framställning om förstatligande skulle komma.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Statligt övertagande av en enskild järnväg har under senare år aktualiserats i bara ett fall, Nora Bergslags järnväg. Där var järnvägsföretaget inte längre berett att fortsätta driften men ansåg att en del av banan av samhällsskäl inte borde läggas ned. Vid den utredning som gjordes konstaterades att järnvägen har en viktig funktion för den allmänna transportför-

Nr 47

Tisdagen den
5 december 1978

*Om åtgärder för
att förhindra in-
skränkningar i
järnvägstrafiken*

Tisdagen den
5 december 1978

*Om åtgärder för
att förhindra in-
skränkningar i
järnvägstrafiken*

sörjningen i området.

Nordmark-Klarälvens järnvägar, som ägs av Uddeholm, har däremot en begränsad betydelse för den allmänna transportförsörjningen. Järnvägen används till 99 % för transporter för Uddeholm och Billerud-Uddeholm. Den allmänna transportförsörjningen i området torde därför inte påverkas om Billerud-Uddeholmskoncernen slutar med att forsla sitt gods på järnvägen.

Men som jag sade i mitt svar har någon framställning om nedläggning av Nordmark-Klarälvens järnvägar inte kommit in till regeringen. Frågan i det här läget gäller, som jag tidigare sagt, ett transportuppdrag där ett företag har att välja mellan två transportmedel. Regeringen kan omöjligen ingripa i avtalsdiskussioner mellan ett transportföretag och en kund. Detsamma gäller i de fall då SJ är en av parterna. Är det dessutom så, som i Nordmark-Klarälven-fallet, att järnvägsbolaget och kunderna är nära knutna till varandra, är det ännu orimligare med ett regeringsingripande.

ELVY NILSSON (s):

Herr talman! Jag är ledsen att jag besvärar kommunikationsministern ytterligare en gång med denna fråga. Anledningen är den att vi i Värmland anser att denna fråga är viktig från såväl sysselsättnings synpunkt som trafikpolitiska synpunkter.

Det kan tyckas att 40 arbetstillfällen inte är så mycket, mot bakgrund av de tresiffriga tal som i dagarna nämns i samband med olika former av sysselsättningsrationaliseringar i Värmland. Men vi anser att vi på alla tänkbara sätt måste slå vakt om de sysselsättningstillfällen som vi har, och vi blir faktiskt upprörda när sådana här enligt vår uppfattning helt onödiga omorganisationer görs, som endast har kortsiktigt ekonomiska motiv och där företaget i fråga totalt struntar i det sociala ansvar som det har gentemot sina anställda.

Jag beklagar att vi tydligen inte har någon hjälp att vänta från kommunikationsministern eller från regeringshåll över huvud taget. Vad jag tycker är kanske mest beklämmande är att inte ens viljan tycks finnas. Jag tänker närmast på information till bolaget om de eventuella förslagen i den nya trafikpolitiska propositionen som kan tänkas stärka järnvägens konkurrensförmåga.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Någon ytterligare information till enskild part än den som jag har givit här i riksdagen om innehållet i en trafikpolitisk proposition är inte möjlig att lämna.

Som jag tidigare har sagt här i kammaren skall regeringen styra och påverka utvecklingen genom sin övergripande trafikpolitik. Hit hör frågan om järnvägs- och landsvägstrafikens kostnadsansvar. Den frågan kommer att behandlas i den trafikpolitiska propositionen till våren.

§ 11 Om bemanningen av vissa fyrplatser

Nr 47

Tisdagen den
5 december 1978

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara Rune Johnssons i Mölndal (c) den 22 november anmälda fråga, 1978/79:167, och anförde:

Herr talman! Rune Johnsson i Mölndal har frågat mig om jag ämnar vidtaga åtgärder för att lotsutkiken på Lysekils lotsplats (Brofjorden) och lotsutkiken på Nordkosters lotsplats även framdeles skall vara bemannade i oförändrad utsträckning.

Som jag meddelade i mitt svar den 16 november på en likartad fråga av Rune Johnsson i Mölndal behandlas frågan om lotsväsendets framtida organisation och arbetsformer i sjöfartsverkets förslag till ny organisation för verket. Förslaget är f. n. på remiss. Jag tänker invänta remissvaren från berörda intressenter innan jag tar ställning till den principiella frågan om lotsutkik.

RUNE JOHNSSON i Mölndal (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga, även om det inte ger vare sig mig eller berörda människor något lugnande besked.

Jag tycker det är egendomligt att man när det gäller frågor av den här arten så hopplöst skall binda sig i de ekonomiska resonemangen som sjöfartsverket här gör. Människoliv representerar värden som inte kan uppskattas i kronor och ören, och de människor som färdas på havet måste enligt mitt förmenande vara lika värdefulla som de som färdas på land. Detta underströk jag när kommunikationsministern den 16 november besvarade min fråga angående bemanningen på lotsplatserna Nordkoster och Lysekil, och detta har ytterligare understrukits av flera talare i interpellationsdebatten fredagen den 24 november.

Jag kan som exempel nämna ett tillfälle när en engelsk tankbåt med 22 000 ton flygbensin ombord var på väg mot Sörgrund i Brofjorden. Då hade en olycka varit ett faktum, om lotsutkiken inte varit bemannad. Det blåste vid det tillfället över 20 sekundmeter, så personalen i lotsbåten som var på väg till fartyget kunde inte ingripa, tyvärr. Utkiken kunde dock i sista stund via VHF-radio övertyga befälet ombord på tankbåten om hur allvarlig situationen var och dirigera om fartyget. Detta är bara *ett* exempel, som visar hur allvarlig situationen är inom detta kustavsnitt. Det förekommer årligen hundratals liknande situationer runt våra kuster, men den personal som funnits på plats i lotsutkik och fyr torn har hittills kunnat förhindra alltför svåra olyckor.

Människorna ute i skärgården har den känslan att det för de verkliga problemens lösande inte finns några anslag tillgängliga, medan ämbetsverken undan för undan blir permanentade byråkratiska inrättningar, där tjänstemän på central nivå sitter och skriver brev till varandra utan att observera vad som försiggår i det praktiska livet. En mycket kraftig och snabbt växande opinion kommer inte att stillatigande godta ytterligare neddragningar av beman-

*Om bemanningen
av vissa fyrplatser*

*Om civil beman-
ning av sjöfartsver-
kets sjömättnings-
fartyg*

ningen på fyrar och lotsplatser runt våra kuster, och den avbemanningsplan som sjöfartsverket utarbetat och som syftar till att automatiseringen skall vara fullbordad fram till 1982 bör därför enligt min mening inte sättas i verket. Vill man förhindra olyckor i våra skärgårdsområden i framtiden, kan någon ytterligare nedskärning av antalet lotsar, båtsmän, fyrpersonal och kustbevakare inte godtas. Jag hoppas därför att regeringen beslutar om att ytterligare nedtrappning av denna verksamhet inte får företas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om civil bemanning av sjöfartsverkets sjömättningsfartyg

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Allan Åkerlinds*(m) den 23 november anmälda fråga, 1978/79:172, och anförde:

Herr talman! Allan Åkerlind har frågat mig när jag ämnar ta ställning till frågan om eventuell civil bemanning av sjöfartsverkets sjömättningsfartyg.

Sjöfartsverket har nyligen överlämnat en rapport om bemanning av isbrytare och sjömättningsfartyg till regeringen. Rapporten är f. n. på remiss. Remisstiden går ut den 1 februari 1979. Därefter är jag beredd att ta ställning till frågans vidare hantering.

ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Sjöfartsverket fick redan år 1976 uppdraget att utreda frågan om eventuell civil bemanning av sjömättningsfartyg och isbrytare.

Jag har försökt följa den här frågan, då sjömätning är av stor betydelse för mitt eget län – Stockholms län – med dess stora skärgård och intensiva båttrafik. Jag har kunnat konstatera att redan i november 1977 räknade dåvarande kommunikationsministern med att utredningen borde vara klar vid årsskiftet 1977-1978, alltså för närmare ett år sedan. I ett frågesvar den 30 mars i år sade kommunikationsministern att sjöfartsverket räknade med att färdigställa utredningen inom kort.

Jag har med förvåning konstaterat att vi inte erfarit att något hänt på det här området trots dessa uttalanden. Det var skälet till att jag ställde min fråga. Man undrar vad sjöfartsverket har sysslat med under så lång tid. Det måste ju ändå vara enligt verkets uppgifter som den tidigare kommunikationsministern lämnat så bestämda besked. Då frågar man sig också om det inte går att lita på det statliga sjöfartsverkets uppgifter om när utredningen skulle bli klar. Nu är jag mycket glad för att utredningen tydligen är klar och att den har gått ut på remiss. Vi får se vilket resultatet blir. Som kommunikationsministern säger är det inte möjligt att ta ställning till frågan förrän remisstiden gått ut i februari, men jag hoppas att ställning därefter kan tas så snart som möjligt.

Tack för svaret!

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om hastighetsbegränsningen på vägar genom tätbebyggda samhällen

Nr 47

Tisdagen den
5 december 1978

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Tyra Johanssons* (s) den 23 november anmälda fråga, 1978/79:173, och anförde:

Herr talman! Tyra Johansson har – mot bakgrund av krav på hastighetsbegränsning på Europaväg 6 genom Dingle – frågat mig dels vilken principiell syn jag har på hastighetsbegränsning på stora vägar som skär rätt genom tätbebyggda samhällen, dels hur stor vikt jag anser att man bör lägga vid en kompakt folkopinion som kräver begränsningar av hastigheten.

Vilka åtgärder som bör vidtas för att förbättra trafiksäkerheten när en starkt trafikerad genomfartsled går genom ett tätbebyggt samhälle måste självfallet bedömas med utgångspunkt i de lokala förhållandena. Hastighetsbegränsning är en sådan åtgärd, men inte alltid den mest effektiva. För att hastighetsbegränsningar skall få effekter krävs det att trafikanterna uppfattar dem som meningsfulla och kan förväntas respektera dem.

Den lokala befolkningens inställning till behovet av trafiksäkerhetsåtgärder är naturligtvis av stor betydelse vid ett ställningstagande. Även andra omständigheter måste dock tillmätas betydelse.

Frågan om hastighetsbegränsning av Europaväg 6 genom Dingle avgjordes av länsstyrelsen i går. Beslutet innebär att hastighetsgränsen sätts ned till 50 km/tim.

TYRA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för det positiva svaret. Den sista meningen avgör ju hela frågan för i dag. Man kan väl utgå ifrån att just den starka lokala opinionen har påverkat beslutet. Med det och med vad statsrådet i övrigt har sagt i svaret är jag nöjd. Jag är säker på att också invånarna i Dingle är nöjda med den lösning som frågan har fått. De känner säkert lättnad i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om vägverkets kapitalbudget

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Kurt Hugossons* (s) den 23 november anmälda fråga, 1978/79:174, och anförde:

Herr talman! Kurt Hugosson har ställt följande frågor till mig.

1. Kommer den aviserade förändringen av det statliga budgetsyste­met att genomföras i nästa års budgetproposition så att nuvarande irrationella system med en särskild fond å kapitalbudgeten för statens vägverks anskaffning av hjälpmedel av främst fordon och maskiner försvinner?

2. Om den i fråga 1 omnämnda budgetomläggningen (som beslutats av

Om hastighetsbegränsningen på vägar genom tätbebyggda samhällen

Om vägverkets kapitalbudget

Tisdagen den
5 december 1978

*Om vägverkets
kapitalbudget*

riksdagen) icke kommer till stånd i nästkommande budgetproposition, avser då kommunikationsministern att för vägverkets del följa trafikutskottets uttalanden och omvandla vägverkets fond till att enbart bli en fastighetsfond?

Det omfattande planeringsarbetet med en omläggning av budgetsystemet enligt riksdagens beslut pågår. Budgetreformen beräknas att genomföras budgetåret 1980/81.

Beredning pågår f. n. i regeringskansliet om innehållet i budgetpropositionen för budgetåret 1979/80. Jag är inte beredd att innan budgetpropositionen läggs fram för riksdagen uttala mig om innehållet i den.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaren på mina frågor. Svaren var egentligen utomordentligt tunna.

Jag konstaterar att regeringskansliets kvarnar mal ytterligt långsamt. Ett omfattande planeringsarbete pågår för att göra den här omläggningen av budgetsystemet, säger kommunikationsministern. Det är ju länge sedan riksdagen fattade beslut om denna omläggning i enlighet med förslag i ett betänkande från finansutskottet förra året. Att omläggningen skall behöva dröja ända till 1980/81 är förvånande. Den "beräknas att genomföras budgetåret 1980/81" står det i svaret – det är således inte ens säkert att omläggningen äger rum då.

Eftersom min fråga nr 2 inte har blivit besvarad vill jag nu fråga om kommunikationsministern känner sig bunden av att riksdagen tre år i följd har uttalat att systemet med en särskild fond för anskaffning av fordon och maskiner är orationellt. Eftersom budgetomläggningen inte nu kommer till stånd utgår jag från – och detta vill jag gärna ha bekräftat av kommunikationsministern – att kommunikationsdepartementet villfar de önskemål som trafikutskottet och riksdagen i tre år har uttalat, nämligen att den här särskilda fonden för vägverket avskaffas. Det är nämligen ett mycket irrationellt system.

Vägverket har en budget på i runt tal 3,8 miljarder kronor, men verket måste, herr talman, för att anskaffa erforderliga fordon och maskiner för sin verksamhet begära investeringsmedel på kapitalbudgeten – i innevarande års budgetproposition 95 milj. kr. Det innebär att om vägverket har ett prestationsbudgetsystem är det riksdagen som skall detaljbinda detta stora verk; som alltså inte självt kan få avgöra huruvida man skall få köpa en väghyvel eller inte. Detta har fått till följd onödigt höga kostnader. Det har nämligen visat sig att leasing eller annan inhyrning av fordon ställer sig dyrare än om man kunde ha en långsiktig anskaffning av fordon. Hela detta irrationella system skulle ju komma bort ifall vägverket, som ju ändå har prestationsbudget med det budgetsystem som nu finns, självt fick avgöra sin inköp.

Min fråga är: Ämnar kommunikationsministern i den kommande budgetpropositionen villfara trafikutskottets uttalande och se till att vägverkets fond enbart blir en fastighetsfond?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag vet att trafikutskottet vid behandlingen av anslagen för budgetåret 1977/78 hade en positiv inställning till frågan om en avveckling av förrådsfonden. Min företrädare behandlade frågan i budgetpropositionen för budgetåret 1978/79. Vid behandlingen av denna budgetproposition konstaterade trafikutskottet våren 1978:

”Som vidare framgår av budgetpropositionen har riksdagen numera tagit ställning till propositionen 1976/77:130 med förslag till riktlinjer för modernisering av det statliga budgetsyste- met. Enligt riksdagens beslut (FiU 1977/78:1) med anledning härav avses kapitalbudgeten komma att upphöra, och redovisningen av tillgångar på kapitalfonder kan ersättas med ett system med balansräkningar för berörda myndigheter. Frågan om avveckling av förrådsfonden kommer därmed att lösas i samband med att förslagen i nyssnämnda proposition genomförs.”

Jag har mot denna bakgrund svårt att förstå varför herr Hugosson strax innan budgetreformen genomförs vill omvandla förrådsfonden till en fastighetsfond, speciellt som trafikutskottet tydligen inte finner frågan särskilt angelägen.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Det är inte alls förvånansvärt, fru kommunikationsminister. Det citat som kommunikationsministern här gjorde ur trafikutskottets betänkande var utskottsmajoritetens uttalande, och det bör noteras att utskottsmajoriteten, när den skrev detta, utgick från att denna budgetomläggning skulle äga rum från budgetåret 1979/80. Nu har jag i svaret fått veta att så inte blir fallet. Det är följdriktigt, tycker jag, att man – när man inte lyckas genomföra den här budgetomläggningen – gör en separatlösning för vägverket. Jag kan citera vad ett enhälligt utskott sade året dessförinnan:

”Utskottet vidhåller sin tidigare deklarerade uppfattning i frågan och förutsätter att en omläggning enligt de av motionärerna angivna riktlinjerna prövas redan under höstens budgetarbete. Härav föranledda förslag bör vidare om möjligt läggas fram i nästkommande års budgetproposition. Med hänsyn härtill finner utskottet någon särskild åtgärd från riksdagens sida ej påkallad och avstyrker motionen.”

Detta betänkande avgav utskottet den 1 mars 1977, och vid föregående riksmöte uttalade sig riksdagen positivt och utgick från att vi skulle få en budgetomläggning 1979/80.

Nu har kommunikationsministern meddelat att det inte blir någon budgetomläggning. Då tycker jag det är självklart att kommunikationsministern skall uppfylla det krav som riksdagen tre år i följd har uttalat, och det är inga svårigheter för kommunikationsdepartementet att göra det i den kommande budgetpropositionen. Precis som man gjorde för ett antal år sedan, när man tog bort motsvarande fond för postverket, kan man väl göra det för vägverket, så att man väl tillgodoser de önskemål som föreligger från vägverkets styrelse, men kanske framför allt från personalens sida. Därtill kan man också bidra till en rationellare verksamhet inom vägväsendet.

Tisdagen den
5 december 1978

*Om fortsatt be-
manning av Sand-
hammarens fyr-
plats*

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Vägverket har inte i sina petita begärt en sådan omläggning som herr Hugosson hänvisar till. Som jag sade i mitt svar pågår f. n. beredningen av budgetpropositionen för budgetåret 1979/80.

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Det är riktigt att vägverket inte tagit upp det i sina petita. Eftersom jag också sitter i vägverkets styrelse kan jag tala om att vi diskuterade den här frågan. Då sade vi att det har uttalats att frågan skall lösas genom den nämnda budgetomläggningen. En enhällig vägverksstyrelse utgick från – liksom majoriteten i trafikutskottet förra riksmötet – att den omläggningen skulle ske från budgetåret 1979/80.

Hadde vägverkets styrelse vetat vad jag vet nu hade säkert den här frågan varit med i vägverkets petita. Vi förutsatte att en budgetomläggning skulle äga rum. Därför tycker jag att slutresultatet ändå bör bli att kommunikationsministern går hem till kommunikationsdepartementet och tar ad notam det uttalande som riksdagen har gjort tre år i följd i denna fråga om hantering i budgetsammanhang.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om fortsatt bemanning av Sandhammarens fyrplats

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Wiggo Komstedts* (m) den 27 november anmälda fråga, 1978/79:182, och anförde:

Herr talman! Wiggo Komstedt har frågat mig om jag är beredd att ompröva beslutet om att Sandhammarens fyrplats i fortsättningen skall vara obemannad.

Frågan om fortsatt bemanning vid de fyror som enligt gällande planer automatiseras den 1 januari 1979 avgjordes av regeringen den 23 november. Regeringen fann inte tillräckliga skäl för ett ingripande i vad gäller beslutet om avbemanningen av Sandhammarens fyr.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Diskussionen om bemanning eller avbemannning av fyrplatserna är ingen ny fråga. Den var föremål för debatt här i riksdagen för endast ett par veckor sedan, och den har ju diskuterats även tidigare i dag.

Anledningen till att jag nu har aktualiserat frågan är att regeringen beslutat att *en* fyrplats skall förbli bemannad. Det är att hälsa med tillfredsställelse att Kullens fyrplats skall vara bemannad även i fortsättningen. Min fråga gäller närmast efter vilka principer besluten fattas, eftersom det vid samma tillfälle beslöts att Sandhammarens fyrplats skulle avbemannas.

Efter regeringsbeslutet om fortsatt bemanning av Kullens fyrplats vore det

*Om fortsatt be-
manning av Sand-
hammarens fyr-
plats*

en logisk konsekvens att alla nu bemannade fyrplatser tills vidare förblev bemannade. Det som ytterligare stärker min uppfattning om att detta vore en riktig åtgärd är förhållandet att viktiga instanser nu framfört att en fortsatt bemanning är av stor betydelse. SMHI, som har framfört att man förlorar betydelsefull väderinformation, tog i våras initiativ till en aktion för att rädda bemanningen. Andra myndigheter av betydelse som ingår i arbetsgruppen är försvarsstaben, flygvapnet, domänverket, tullverket, rikspolisstyrelsen, sjöfartsverket, naturvårdsverket och länsstyrelserna.

De synpunkter som snart väntas komma från arbetsgruppen borde givetvis tillmätas stor betydelse vid regeringens behandling av frågan. Det är därför jag menar att det vore olyckligt att nu dra in bemanningen vid ett par fyrplatser, innan allt material finns framlagt. Bland de fjorton fyrplatser det gäller och som anses ha en nyckelroll finns Sandhammarens fyrplats vid den skånska sydkusten.

Det är många synpunkter som kan framföras i den här frågan, men vad det ytterst handlar om är sjösäkerheten. Den är av största betydelse, och den får inte nonchaleras. Den kan inte heller mätas i några tiotusental kronor. Det mänskliga ögat kan inte ersättas av apparater eller instrument.

En annan aspekt är sysselsättningen. I det här fallet gäller det endast några få arbetstillfällen, men det är meningsfulla sådana, och det är inte alltid fallet i dagens arbetsmarknadssituation. Jag vill med anledning av det anförda fråga kommunikationsministern vilken princip som gällt för regeringens ställningstagande vid beslutet att vissa fyrplatser skall vara bemannade och andra obemannade.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Regeringen har följt trafikutskottets betänkande, som går ut på att samhällsekonomiska, lokaliseringspolitiska och sjösäkerhetsmässiga skäl bör beaktas vid fråga om avbemannning av fyror.

Den arbetsgrupp som det hänvisades till i repliken har ännu inte lagt fram någon rapport.

Jag vill betona att beslutet den 23 november innebär att regeringen inte fann tillräckliga skäl för ett ingripande i fråga om Sandhammarens fyrplats. Men om enskilda myndigheter finner det angeläget att bemanningen fortsätts, finns det ingenting som hindrar att så sker inom ramen för ordinarie medel.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Kommunikationsministern sade att den arbetsgrupp som jag hänvisade till inte har redovisat någonting. Den har dock aviserat att någonting är på gång. De instanser som är representerade där och som jag åberopade i mitt tidigare inlägg är av den tyngden att jag tycker att man borde avvakta vad de har att komma med. Det borde inte varit något större problem att av det skälet skjuta på beslutet om avbemannning den korta tid som det gäller. Kommunikationsministern har ju ändå i ett pressmeddelande som är daterat den 24 november sagt att sjöfartsverket efter samråd med berörda

*Om fortsatt be-
manning av Sand-
hammarens fyr-
plats*

myndigheter senast den 15 februari skall redovisa förutsättningarna för att behålla bemanningen på de fyrplatser som skall avbemannas den 1 januari 1980. I konsekvens med det uttalandet tycker jag kommunikationsministern borde ha tagit den här frågan under omprövning.

Med den ökade trafiken – både av nytto- och av nöjeskaraktär – blir allt flera beroende av bemanningen. Det är många andra uppgifter som de människor som tjänstgör vid fyrplatserna har och som inte heller kan mätas i pengar eller pengars värde. Säkerheten är en stor fråga – såväl på vatten som på väg.

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! När det gäller de avbemanningar som enligt planerna skall ske den 1 januari 1979 har MBL-förhandlingar förts. Den personal som berörs kommer att avgå med pension eller ha fått andra arbetsuppgifter inom sjöfartsverket. När det gäller det uppdrag som har givits till sjöfartsverket inför avbemanningen den 1 januari 1980 har den verksamheten ännu inte kommit i gång.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag blir litet fundersam när kommunikationsministern hänvisar till att den lösningen gick att åstadkomma eftersom personalen skulle avgå med pension. Det kan väl inte åberopas i det här resonemanget. Om man löser problemen på det sättet, är jag rädd för vad som kan hända när exempelvis chefen för trafiksäkerhetsverket skall pensioneras.

Kommunikationsministern sade också att enskilda organisationer har möjligheter att påverka en fortsatt bemanning och ta del av kostnaderna för densamma. En konsekvens av det borde också vara att man låter det här löpa några få månader ytterligare, tills arbetsgruppen redovisar sitt resultat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Föredrogs och hänvisades

Motion

1978/79:178 till lagutskottet

§ 17 Anmälades och bordlades

Motioner

1978/79:179 av *Helge Karlsson* och *Tage Adolfsson*

med anledning av propositionen 1978/79:53 om minskad statskontroll över kommunerna och landstingskommunerna

1978/79:180 av *Per Unckel*

med anledning av propositionen 1978/79:67 om förbud mot aga

§ 18 Anmälades och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1978/79:8 med anledning av propositionen 1978/79:26 om ett särskilt

statsbidrag till kommuner och landstingskommuner under år 1979 jämte motion

1978/79:9 med anledning av propositionen 1978/79:45 om villkoren för lönsparande på vinstsparkonto

1978/79:11 med anledning av propositionen 1978/79:34 om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236)

1978/79:12 med anledning av propositionen 1978/79:47 om fortsatt giltighet av lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel jämte motion

Utrikesutskottets betänkanden

1978/79:12 med anledning av motion om stöd till den omanska befrielse rörelsen (PFLO) m. m.

1978/79:13 med anledning av motioner om erkännande av och bistånd till Demokratiska republiken Östra Timor m. m.

1978/79:14 med anledning av motion om erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken

1978/79:15 med anledning av motion om besöksutbyte med arabvärlden

Kulturutskottets betänkande

1978/79:18 med anledning av motioner om ett arabvärldsInstitut

Jordbruksutskottets betänkanden

1978/79:12 med anledning av motioner om avfallshantering

1978/79:13 med anledning av motioner om vissa vatten- och avloppsfrågor m. m.

1978/79:15 med anledning av propositionen 1978/79:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte motion

§ 19 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 5 december

1978/79:107 av *Staffan Burenstam Linder* (m) till bostadsministern om rätten att äga lägenhet i flerfamiljshus:

Vid flera tillfällen under senare år har framför allt från moderat håll i riksdagen väckts motioner om utredning om äganderätt till lägenheter i flerfamiljshus. Våren 1976 behandlade lagutskottet motionskrav om en sådan utredning. Samtliga borgerliga ledamöter i utskottet stödde detta krav. Därmed kom också utskottets majoritet att tillstyrka krav på utredning. Vid omröstning biföll emellertid kammaren en socialdemokratisk reservation

Tisdagen den
5 december 1978

Anmälan av interpellation

varigenom utredningskravet avsågs.

Under den allmänna motionstiden 1978 väcktes ånyo motioner med krav på utredning av frågan om införande av ägarlägenheter. Det fanns vardera en moderat och en folkpartistisk motion i ämnet. Civilutskottet, som denna gång behandlade motionerna, ansåg det emellertid inte behövt att tillstyrka dessa eftersom utskottet erfarit att regeringen avsåg att utarbeta en "kunskapsöversikt" över frågan om ägarlägenheter som – för att tala med utskottet – "torde kunna anses i väsentliga delar tillgodose utredningskraven i motionerna".

Enligt vad utskottet hade erfarit omfattade regeringens planer en "kunskapsöversikt" som skulle innehålla "en genomgång av de fastighetsrättsliga problem som sammanhänger med institutets äganderätt i flerbostadshus samt en bedömning av de samhällsekonomiska och privatekonomiska effekterna av ett äganderättsinstitut i flerbostadshus". Vidare skulle enligt utskottet uppmärksammas "eventuella effekter för drift- och underhållskostnader som kan följa av förändrade besittningsformer". Enligt utskottet skulle också bostadssociala effekter liksom en bedömning av skatte- och finansieringsreglernas effekter utgöra en central del av översikten. Även erfarenheter från länder som redan har institutet äganderätt till lägenheter i flerfamiljshus avsågs enligt utskottets referat redovisas.

Vi har från moderat sida under en lång följd av år drivit kravet på att det skall öppnas möjligheter för den boende att äga även sin lägenhet i flerfamiljshus. Vi har inte kunnat se de skäl som motiverar att det i fråga om upplåtelseformer skulle finnas skillnader mellan exempelvis radhusområden och områden med låghusbebyggelse av flerfamiljshustyp.

Det finns starka skäl som talar för att det skall finnas möjlighet att disponera även lägenheter i flerfamiljshus med äganderätt:

– Äganderätten ger ett starkare skydd för besittningen av bostaden än någon annan upplåtelseform. Samtidigt ger äganderätten mesta möjliga inflytande över den egna bostaden. Önskemål att förbättra besittningsskydd och inflytande uppfylls bäst genom äganderätt.

– Med ägandet följer ett vidare utrymme för eget ansvar än vid andra upplåtelseformer. Man har ett större intresse att vårda den egna egendomen. Man har större önskan att vidmakthålla och förbättra den lägenhet som man själv äger än en lägenhet som man hyr av ett ofta stort och anonymt bostadsföretag. Genom en sådan ökad vilja att vårda den egna bostaden kan man motverka vandalism och förstörelse. Därigenom kan också trivseln tillsammans med de andra boende i huset och i bostadsområdet öka när var och en genom ägandet känner ett större ansvar för den egna och den gemensamma egendomen. Måhända är just en övergång till direkt ägande av lägenheterna den enda väg som verkligen kan leda till förbättrade förhållanden i de ofta omänskliga bostadsområden som det sena sextiotalets bostadspolitik gav oss.

– Svängningarna i byggandet har i första hand drabbat hyreshus. Byggandet av småhus som upplåts med äganderätt har varit förhållandevis konstant under en lång följd av år. Under det att flerfamiljshusbyggandet har minskat

*Meddelande om
frågor*

med 80 % under den senaste sjuårsperioden har småhusbyggandet varierat kring 40 000 lägenheter per år med förändringar på 5 000 lägenheter mer eller mindre i förhållande till denna siffra. I syfte att nå en jämnare byggnadsverksamhet bör man öppna möjligheten till ägande av lägenheter. Byggandet av äganderättsbostäder är sannolikt inte lika utsatt för kostnadsförändringar som hyresbostäder. Av särskild betydelse är härvidlag den snabba ökningen som driftkostnaderna för hyreslägenheter undergår, bl. a. till följd av meningslös förstörelse. Om man själv äger sin lägenhet innebär en bättre vård lägre kostnadsstegringar. Vidare är det enklare att besluta att själv göra olika arbetsinsatser i syfte att motverka de ökade boendekostnader som tenderar att bli följden av just driftkostnadernas snabba ökning. Äganderätten är ett alternativ till de allt större subventioner som hyresboendet kostar samhället.

Mot bakgrund av civilutskottets uttalanden i våras och av den redogörelse jag nu har lämnat för de fördelar som jag finner förknippade med äganderätten vill jag ställa följande frågor till bostadsministern:

1. Kan vi vänta snara initiativ syftande till att möjliggöra direkt ägande även av lägenheter i flerfamiljshus?
2. I vilka former har det utredningsarbete som civilutskottet talade om i våras bedrivits? Hur avser bostadsministern ge möjlighet till parlamentarisk insyn i arbetet?
3. När beräknas utredningsarbetet vara slutfört och i vilken form skall resultatet av utredningsarbetet offentliggöras och remissbehandlas?

§ 20 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 5 december

1978/79:211 av *Anna Eliasson* (c) till kommunministern om jämställdhet inom prästämbetet:

Anser kommunministern att samrådsgruppens majoritetsförslag är tillfredsställande med hänsyn till beslutad lagstiftning och gjorda riksdagsuttalanden om jämställdhet inom prästämbetet?

Avser kommunministern att förelägga det kommande kyrkomötet förslag som garanterar att kraven på jämställdhet respekteras, innebärande att den som skall vigas till präst skall acceptera och vara beredd att aktivt samarbeta med kvinnliga kolleger och att den som skall utnämnas till biskop skall vara beredd att viga kvinnliga präster?

Nr 47

Tisdagen den
5 december 1978

*Meddelande om
frågor*

1978/79:212 av *Ove Karlsson* (s) till jordbruksministern om förbättring av företags- och fastighetsstrukturen i Kopparbergs län:

I Kopparbergs län råder inom vissa områden en svår ägosplittring med ett stort antal små fastigheter med många skiften och ofta med andelar i ett stort antal samfälligheter. Dessa små och ofullständiga fastigheter ägs dessutom ofta av dödsbon eller tillhör andra samäganderättsformer.

Det finns ett stort behov av en förbättrad fastighetsstruktur i länet genom storleksrationaliseringar och ägosaneringar. Ett rationellt skogsbruk omöjliggörs till skada för såväl markägare och skogsarbetare som industri, med stora samhällsekonomiska förluster som följd.

Med hänvisning till vad som anförts vill jag fråga jordbruksministern:

Är statsrådet beredd att ställa medel till förfogande för intensifierade insatser så att en förbättring av företags- och fastighetsstrukturen i Kopparbergs län kan komma till stånd?

1978/79:213 av *Gustav Lorentzon* (vpk) till arbetsmarknadsministern om tidpunkten för förslag till riksdagen om en allmän arbetslöshetsförsäkring:

I maj i år avgav 1974 års utredning om en allmän arbetslöshetsförsäkring sitt länge väntade betänkande, väntat inte minst av alla de ungdomar som gått arbetslösa och inte hunnit kvalificera sig för ersättning från någon arbetslöshetskassa, men också av många andra som av olika skäl kommit att stå utanför arbetslöshetsförsäkringen, trots att arbetslöshetens gissel präglar deras verklighet.

Mot denna bakgrund vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

När kommer regeringen att förelägga riksdagen förslag på grundval av 1974 års utredning om en allmän arbetslöshetsförsäkring?

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 17.03.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert